

Državna granica i nadzor državne granice

Ceronja, Marko

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:206444>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-24**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
UPRAVNI STUDIJ

MARKO CERONJA

Državna granica i zaštita državne granice

Diplomski rad

Šibenik 2023.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU

UPRAVNI ODJEL

DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ

UPRAVNI STUDIJ

Državna granica i zaštita državne granice

Diplomski rad

Kolegij: Policijsko upravno pravo

Mentor: mr.sc. Krešimir Nimac nasl. v. pred.

Student: Marko Ceronja

Matični broj studenta: 2244016336

Šibenik, 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Marko Ceronja student Veleučilišta u Šibeniku, JMBAG 2244016336 izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem da je moj završni rad na preddiplomskom diplomskom stručnom studiju Upravnom studiju pod naslovom: Osobne slobode i prava u Ustavu Republike Hrvatske isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, 28.09.2023.

Student/ica:

Veleučilište u Šibeniku

Završni rad

Upravni odjel

Diplomski stručni studij Upravni studij

DRŽAVNA GRANICA I ZAŠTITA DRŽAVNE GRANICE

Marko Ceronja

markoceronja@gmail.com

Sažetak rada:

Kroz rad je obrađena problematika državnih granica, njihov nadzor i kontrola s osvrtom na Republiku Hrvatsku. Granice su središte teritorijalnog suvereniteta i sve što je povezano s državnom granicom ili njezinim prelaskom podložno je potencijalnoj politizaciji. Pa ipak, iz perspektive proučavanja granica, promjena u načinu na koji granice funkcioniraju i kako razmišljamo o granicama je sveprisutna i duboka. Za početak, suvremeno stanje rasprave odražava prilično radikalni pomak od reificiranja nacionalnih granica kao izraza narodnog suvereniteta, političkog priznanja i slobode od izvana nametnutih ograničenja. Granice se mogu definirati kao geografske granice, nametnute bilo značajkama kao što su oceani i teren, bilo političkim entitetima kao što su vlade, suverene države, federalne države i drugi subnacionalni entiteti. S obzirom na ulogu Republike Hrvatske u schengenskom prostoru u kontekstu zaštite vanjskih granica Europske unije, složenost aktualne situacije u Europi te spremnost europskih institucija da različitim mjerama i mehanizmima zaštite stečene slobode i prava građana Unije evidentna.

(54 stranica/2 slika /0 tablica/ 19 literaturnih navoda/jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: Državna granica, zaštita granice, MUP-RH,

Mentor: mr. sc. Krešimir Nimac nasl. v. pred.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Final Paper

Department of Administrative

Professional Graduate Studies of Administrative studies

STATE BORDER AND STATE BORDER PROTECTION

Marko Ceronja

markoceronja@gmail.com

Summary:

The work deals with the issue of state borders, their supervision and control with reference to the Republic of Croatia. Borders are the center of territorial sovereignty and everything related to a state border or crossing it is subject to potential politicization. And yet, from a border studies perspective, the change in how borders work and how we think about borders is pervasive and profound. To begin with, the contemporary state of the debate reflects a rather radical shift away from the reification of national borders as an expression of popular sovereignty, political recognition, and freedom from externally imposed constraints. Borders can be defined as geographic boundaries, imposed either by features such as oceans and terrain, or by political entities such as governments, sovereign states, federal states, and other subnational entities. Considering the role of the Republic of Croatia in the Schengen area in the context of the protection of the external borders of the European Union, the complexity of the current situation in Europe and the readiness of the European institutions to use various measures and mechanisms to protect the acquired freedoms and rights of Union citizens are evident.

(54 pages/2 pictures/0 tables/19 literature references/original language: Croatian)

The work is stored in: Library of the Polytechnic in Šibenik

Keywords: State border, border protection, Ministry of Interior of the Republic of Croatia,

Supervisor: mr. sc. Krešimir Nimac nasl. v. pred.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. DRŽAVNA GRANICA	2
2.1. Osnovni pojmovi.....	2
2.2. Vrste granica	6
2.3. Državne granice u RH	8
2.3.1. Državna granica na kopnu	8
2.3.2. Državna granica na moru.....	10
3. NADZOR DRŽAVNE GRANICE.....	12
3.1. Pravni okvir	12
3.2. Poslovi nadzora državne granice.....	13
3.3. Prelazak državne granice.....	14
3.4. Granični i pogranični prijelazi.....	17
4. GRANIČNA KONTROLA	18
4.1. Granična crta	18
4.1.1. Razgraničenje granične crte.....	18
4.1.2. Obilježavanje granične crte	18
4.1.3. Uređivanje granične crte.....	19
4.2. Zaštita državne granice i poslovi granične policije.....	19
5. SCHENGENSKA GRANICA.....	21
5.1. Zakon o Schengenskim granicama.....	21
5.2. Schengenski proctor	25
6. AGENCIJA ZA EUROPSKU GRANIČNU I OBALNU STRAŽU - FRONTEX.....	30
6.1. Opći podaci o FRONTEX-u.....	30
6.2. Nadležnost i poslovi.....	31
6.3. Suradnja MUP-a i FRONTEX-a	35
7. NEZAKONITE MIGRACIJE I KRIJUMČARENJE LJUDIMA	37
7.1. Suzbijanje nezakonitih migracija i krijumčarenja ljudima.....	37
7.2. Migrantska kriza.....	38

7.3. Primjer iz prakse.....	41
8. ZAKLJUČAK.....	43
LITERATURA	44
POPIS SLIKA.....	46

1. UVOD

U ovom radu definirat će se problematika državnih granica, njihov nadzor i kontrola s osvrtom na Republiku Hrvatsku. Granice su središte teritorijalnog suvereniteta i sve što je povezano s državnom granicom ili njezinim prelaskom podložno je potencijalnoj politizaciji. Pa ipak, iz perspektive proučavanja granica, promjena u načinu na koji granice funkcioniraju i kako razmišljamo o granicama je sveprisutna i duboka.

Za početak, suvremeno stanje rasprave odražava prilično radikalan pomak od reificiranja nacionalnih granica kao izraza narodnog suvereniteta, političkog priznanja i slobode od izvana nametnutih ograničenja. Granice se mogu definirati kao geografske granice, nametnute bilo značajkama kao što su oceani i teren, bilo političkim entitetima kao što su vlade, suverene države, federalne države i drugi subnacionalni entiteti. Političke granice mogu se uspostaviti ratovanjem, kolonizacijom ili međusobnim sporazumima između političkih subjekata koji žive u tim područjima stvaranje tih sporazuma naziva se razgraničenjem granica.

Neke su granice kao što su unutarnje administrativne granice većine država ili međudržavne granice unutar schengenskog prostora otvorene i potpuno nečuvane. Većina vanjskih političkih granica djelomično je ili u potpunosti kontrolirana i mogu se legalno prijeći samo na određenim graničnim kontrolnim točkama; susjedna granična područja također se mogu kontrolirati.

Sama teritorijalna granica danas se široko shvaća kao dio mnogo većeg kompleksa režima, praksi i narativa koji obavljaju različite funkcije stvaranja granica. U suvremenim konceptualizacijama nisu značajne samo specifične linije kontrole, već skupovi i različite političke konfiguracije granica.

Za vrijeme pandemije došlo je do strože kontrole granica, u sklopu pokušaja da se kontrolira širenje virusa i razorni utjecaj, državne, au nekim slučajevima i unutarnje granice bile su podvrgnute strožim kontrolama, pa čak i potpunom zatvaranju.

Dok se učinkovitost takvih mjera može dovesti u pitanje, simbolična priroda zatvaranja granice izazvala je osjećaj da se radi nešto snažno i autoritativno. Čak se ni Europska unija, koja se ponosi otvorenim unutarnjim granicama, nije libila suspendirati slobodu kretanja u schengenskom prostoru pred pozivima na odlučnu akciju.

2. DRŽAVNA GRANICA

2.1. Osnovni pojmovi

U prošlosti mnoge granice nisu bile jasno definirane linije; umjesto toga često su postojala intervenirajuća područja koja su polagale pravo i za koja su se borile obje strane, a koja su se ponekad nazivala marchlands.

Posebni slučajevi u moderno doba bile su neutralna zona Saudijske Arabije i Iraka od 1922. do 1991. i neutralna zona Saudijske Arabije i Kuvajta od 1922. do 1970. U moderno doba maršne zemlje su zamijenjene jasno definiranim i demarkiranim granicama. Za potrebe granične kontrole, zračne i morske luke također se svrstavaju u granice. Većina zemalja ima neki oblik granične kontrole za reguliranje ili ograničavanje kretanja ljudi, životinja i robe u i iz zemlje.¹

Prema međunarodnom pravu, svakoj je zemlji općenito dopušteno propisati uvjete koji moraju biti ispunjeni za prelazak njezinih granica i spriječiti ljude da prijeđu njezine granice kršeći te zakone.

Neke granice zahtijevaju predočenje pravne dokumentacije kao što su putovnice i vize ili drugi identifikacijski dokumenti za osobe koje prelaze granice. Za boravak ili rad unutar granica zemlje strancima (stranim osobama) mogu biti potrebni posebni useljenički dokumenti ili dozvole; no posjedovanje takvih dokumenata ne jamči da bi osobi trebalo dopustiti prijelaz granice.

Premještanje robe preko granice često zahtijeva plaćanje trošarina, koje često naplaćuju carinici. Životinje (a povremeno i ljudi) koje prelaze granice možda će morati ići u karantenu kako bi se spriječilo širenje egzotičnih zaraznih bolesti. Većina zemalja zabranjuje prenošenje ilegalnih droga ili ugroženih životinja preko svojih granica.²

Nezakonito prenošenje robe, životinja ili ljudi preko granice, bez prijavljivanja ili traženja dopuštenja ili namjernog izbjegavanja službenog pregleda, predstavlja krijumčarenje. Također se mogu provoditi kontrole valjanosti osiguranja od automobilske odgovornosti i drugih formalnosti.

Na mjestima gdje krijumčarenje, migracija i infiltracija predstavljaju problem, mnoge zemlje utvrđuju granice ogradama i barijerama te uvode formalne postupke granične kontrole. Oni se mogu proširiti u unutrašnjost, kao u Sjedinjenim Državama gdje američka služba za carinu i zaštitu

¹ Grobanski, S. Jakopović, E. (2018). Nadzor državne granice, Časopis za pravna i društvena pitanja pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, str. 1-12

² Ivanda, S. (1997). Državna granica, nadzor, kontrola, zaštita, Policijska akademija Zagreb, str. 27

granica ima nadležnost za rad do 100 milja od bilo koje kopnene ili morske granice- S druge strane, neke granice su samo označene. To je uobičajeno u zemljama unutar europskog schengenskog prostora i na ruralnim dijelovima granice između Kanade i Sjedinjenih Država. Granice mogu čak biti potpuno neoznačene, obično u udaljenim ili šumovitim regijama; takve se granice često opisuju kao "porozne".³

Migracija unutar teritorijalnih granica i izvan njih predstavljala je stari i ustaljeni obrazac kretanja u afričkim zemljama, u potrazi za poslom i hranom, te održavanju veza s rođacima koji su se preselili preko prethodno poroznih granica svojih domovina.

Kada su povučene kolonijalne granice, zapadne su zemlje pokušale steći monopol nad regrutiranjem radne snage u mnogim afričkim zemljama, što je promijenilo praktični i institucionalni kontekst u kojem su se stari migracijski obrasci pratili, a neki bi mogli tvrditi, i danas se slijede. Granice su bile posebno porozne za fizičko kretanje migranata, a ljudi koji žive u pograničnim područjima lako su održavali transnacionalne kulturne i društvene mreže.

Granica je mogla biti, ako je došlo do sljedećih uvjeta:⁴

- Složile su se zemlje s obje strane
- Nametnuta od zemlje s jedne strane
- Nametnute od trećih strana, npr. međunarodna konferencija
- Naslijeđeno od bivše države, kolonijalne sile ili aristokratskog teritorija
- Naslijeđeno od bivših unutarnjih granica, kao što je unutar bivšeg Sovjetskog Saveza
- Nikad formalno definiran.
- Osim toga, granica može biti de facto vojna linija prekida vatre.

Problematika granice stvara jedan od ključnih pojmova u političkoj znanosti, posebice u jednoj od njezinih poddisciplina, a to je politička geografija. O administrativnoj (političkoj) granici govorimo s obzirom na državu i njezinu jurisdikciju: granica ocrta opseg teritorijalne vlasti nad određenim teritorijem.

³ Scott, J. W. (2018). Globalization and border studies in R. C. Kloosterman, V. Mamadouh and P. Terhorst (eds), Handbook on the Geographies of Globalization, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, str. 67

⁴ Grobenski i Jakopović, op. cit. str. 1-12

No, interes za granice posljednjih je godina više usmjeren na procese i pojave koji dovode u pitanje jurisdikciju države nad teritorijem i njegovim stanovnicima. To je povezano s najmanje tri uočljiva fenomena, a to su:⁵

1. intenziviranje migracija iz ekonomskih i političkih motiva;
2. porast separatističkih tendencija, oživljavanje etničkih pokreta, težnja za autonomijom starih-novih etnoregionalnih i etnokulturnih skupina;
3. prijenos sve novih i novih aspekata ljudskog djelovanja u virtualni proctor.

Pristup ovog tipa već je pustio prilično jake korijene u političkim znanostima, ipak nije lišen niza nedostataka: prvo i najvažnije, ne popušta lako operacijama metodološke redukcije, stoga je teško razraditi koherentne teorijske modele. Istodobno, istraživači koji zastupaju gore navedeni pristup često kritiziraju tradicionalne paradigme, a sami nude samo hibride, eklektizam ili nejasne pojmove.

To, međutim, ne znači da takvo traženje novih tragova u društvenim znanostima je besciljno, naprotiv – pokazuje se vrlo korisnim. S takvom situacijom se, između ostalog, susrećemo u slučaju studija o graničnom području.

Suvremena istraživanja teorije pograničja usredotočuje se na odvajanje oznake od korijena riječi „pogranično područje“ – granica koji je do sada odlučivao o uključivanju pograničja u mrežu pojmova vezanih uz „granicu“ shvaćenu kao državnu granicu. Tako je stvoren novi teorijski model koji se ne poziva na fizičku granicu (tj. državnu granicu) kao temeljnu značajku konstitutivne teorije. Upravo pojam „pograničnog područja“ postaje središnji, oko kojeg se gradi mreža pojmova kao što su: karakter pograničnog područja, društveno područje pograničnog područja, društveno pogranično područje.

U teritorijalnom smislu, s druge strane, teritorijalna veza postaje važnija strukturalna značajka u studijama o pograničju, određujući njegov prostorni opseg na precizniji način od granice. Ovakav nam pristup zasigurno omogućuje bolje razumijevanje fenomena pograničja u Europi, gdje su mnoga društvena pograničja nastala (formiraju se) na temelju povijesnih granica koje su kulturni prikaz starih administrativnih podjela. Studije o pograničju, koje su u Poljskoj imale bogatu

⁵ Habermas, J. (2001). The postnational constellation. Political Essays. Cambridge: The MIT Press, str. 43

povijest i rezultate, proizašle iz mnogih područja društvenih znanosti, imaju svoj specifični karakter, što nam omogućuje da ih nazovemo poljskom istraživačkom školom.

Definirajući pogranično područje, autorovo da je njegovo temeljno i neodvojivo obilježje činjenica da jedan teritorij naseljavaju predstavnici dviju ili više različitih skupina. Ta razlika može proizaći iz kulture – određenih “distinktivnih obilježja koja se u društvenoj svijesti tretiraju kao različita”, proizašla iz tradicionalno percipirane etničke pripadnosti, kao i iz normi povezanih s grupom – grupe kao dodjeljivača i isključujući ljude.⁶

U skladu s tom pretpostavkom, definicija pograničja poprimit će sljedeći oblik: pogoričje je prostor naseljen predstavnicima najmanje dviju različitih skupina, u kojem je – kao rezultat dugotrajnih interakcija – nastala nova vrsta zajednice. Takvo granično područje može poprimiti dva oblika: unutarnje granično područje (dvije skupine koje žive unutar sustava jedne države) ili tangentno granično područje.⁷

Pojam unutarnjeg (prolaznog) pogoričnog područja, spomenut u prethodnom odlomku, može se pokazati kao posebno važan alat za istraživače pogoričnog područja u srednjoj Europi, u kojoj su u posljednjih 200 godina državne granice mnogo puta mijenjane, što je uvijek dovodilo do stvaranja enklava nacionalnih manjina, migracija, procesa stvaranja nove kulture (kultura pogoričja).

Nekoliko primjera mjesta ove vrste je Opoljska regija (njemačko-šlesko-kresovsko - povezano s bivšim istočnim zemljama Poljske) pogorično područje, koje je nastalo kao rezultat poslijeratnog raseljavanja ljudi), okolica Uzhhoroda u Ukrajini (mađarsko-ukrajinsko-slovačko pogoričje) i Košička regija u Slovačkoj (slovačko-mađarsko pogoričje). Ove dugoročne interakcije među grupama dopuštaju razlikovanje kategorija teritorijalnih veza (stanovnici pogoričnog područja identificiraju se sa svojim pogoričnim karakterom kroz teritorijalnu diferencijaciju između “mi” – pogorično područje i “oni” – nepogorično, kulturno homogeno središte).⁸

Teritorijalna veza se, dakle, ne odvija preko granične zajednice, već u skladu s pretpostavkom da granični karakter znači svijest o postojanju mnogih granica i nužnosti njihovog gotovo neprekidnog prelaženja.

⁶ Sohn, C. (2016). Navigating borders multiplicity: the critical potential of assemblage’, *Area*, 48 (2), str. 183

⁷ Habermas, op. cit. str. 45

⁸ Sohn, op. cit., str. 185

Definiranje državne granice uzrokuje puno manje problema. Kao takva, državna granica je okomita ploha koja prolazi kroz graničnu crtu, razdvajajući prostor pod zemljom, na zemlji i u zraku između dvije države, odnosno odvajajući prostor države od ničije zemlje.

Državna granica ima i važnu političku funkciju – označava opseg nadležnosti državne vlasti. Također treba istaknuti da se u literaturi pod pograničnim područjem često prihvaća područje koje se nalazi na granici. Ovo je prilično nesretan tretman u svjetlu navedenih terminoloških objašnjenja, kao i zbog činjenice da za područje koje se nalazi uz granicu postoji drugi naziv, a to je “pogranični pojas”.⁹

Pojam pogranično područje koji se koristi u ovom kontekstu mogao bi navesti istraživača na zaključak da pogranično područje može postojati isključivo na državnoj granici (kontaktno pogranično područje, između dviju zajednica odvojenih državnom granicom), te da pogranično područje postoji cijelom dužinom granice.

2.2. Vrste granica

Granice se obično definiraju kao geografske granice, nametnute bilo značajkama kao što su oceani i teren, bilo političkim entitetima kao što su vlade, suverene države, federalne države i drugi subnacionalni entiteti. Političke granice mogu se uspostaviti ratovanjem, kolonizacijom ili međusobnim sporazumima između političkih subjekata koji žive u tim područjima – stvaranje tih sporazuma naziva se razgraničenjem granica.¹⁰

Neke su granice kao što su unutarnje administrativne granice većine država ili međudržavne granice unutar schengenskog prostora otvorene i potpuno nečuvane. Većina vanjskih političkih granica djelomično je ili u potpunosti kontrolirana i mogu se legalno prijeći samo na određenim graničnim kontrolnim točkama; susjedna granična područja također se mogu kontrolirati.

Na granicama između zaraćenih entiteta mogu se postaviti tampon zone kako bi se smanjio rizik od eskalacije. Dok se granica odnosi na samu granicu, područje oko granice naziva se granica.

⁹ Scott, op.cit. str. 67

¹⁰ Ivanda, op. cit. str. 29

U predmodernom svijetu pojam granice bio je neodređen i mogao se odnositi na obje strane granice, stoga je bilo potrebno specificirati njezin dio s borderline ili borderland. Tijekom srednjovjekovnog razdoblja vladina kontrola često je smanjivala broj ljudi koji su dobivali iz glavnog grada. Stoga je granično područje (osobito neprohodni teren) privlačilo mnoge odmetnike, jer su često nalazili simpatizere.

Političke granice nametnute su svijetu ljudskim djelovanjem. To znači da, iako politička granica može slijediti rijeku ili planinski lanac, takvo obilježje ne definira automatski političku granicu, čak iako može biti velika fizička prepreka prijelaz.¹¹

Političke granice često se klasificiraju prema tome slijede li ili ne prate uočljive fizičke značajke na zemlji.

Prirodne granice su geografska obilježja koja predstavljaju prirodne prepreke komunikaciji i prometu. Postojeće političke granice često su formalizacija takvih povijesnih, prirodnih prepreka. Neke geografske značajke koje često čine prirodne granice su:¹²

- Oceani: oceani stvaraju vrlo skupe prirodne granice. Vrlo malo zemalja prostire se na više od jednog kontinenta. Samo vrlo velike i resursima bogate države mogu podnijeti troškove upravljanja preko oceana dulje vrijeme.
- Rijeke: neke političke granice formalizirane su duž prirodnih granica koje čine rijeke. Neki primjeri su: rijeka Niagara (Kanada–SAD), Rio Grande (Meksiko–SAD), Rajna (Francuska–Njemačka) i Mekong (Tajland–Laos). Ako se želi precizna linija, ona se često povlači duž thalwega, najdublje linije uz rijeku. U hebrejskoj Bibliji, Mojsije je definirao sredinu rijeke Arnon kao granicu između Moaba i izraelskih plemena koja su se naselila istočno od Jordana (Pnz 3,16). Vrhovni sud Sjedinjenih Država presudio je 1910. da je granica između američkih država Maryland i Zapadna Virginija južna obala rijeke Potomac.
- Jezera: veća jezera stvaraju prirodne granice. Primjeri su jezero Tanganyika, s Demokratskom Republikom Kongo i Zambijom na zapadnoj obali te Tanzanijom i Burundijem na istoku; i Velika jezera koja čine znatan dio granice između Kanade i Sjedinjenih Država.

¹¹ Ivanda, op. cit. str. 30

¹² Scott, op.cit. str. 69

- Šume: gušće džungle ili šume mogu stvoriti jake prirodne granice. Jedan primjer prirodne šumske granice je amazonska prašuma, koja razdvaja Brazil i Boliviju od Perua, Kolumbije, Venezuele i Gvajane.
- Planinski lanci: Mnoge nacije imaju svoje političke granice definirane duž planinskih lanaca, često duž odvodnih vodova. Primjeri su Pireneji, koji razdvajaju Španjolsku i Francusku; Ande koje razdvajaju Čile i Argentinu; i Alpe koje razdvajaju Italiju, Francusku, Švicarsku, Njemačku i druge.

Kroz povijest je tehnološki napredak smanjio troškove transporta i komunikacije preko prirodnih granica. To je vremenom smanjilo značaj prirodnih granica. Kao rezultat toga, političke granice koje su formalizirane u novije vrijeme, poput onih u Africi ili Americi, obično su manje usklađene s prirodnim granicama [potreban citat] nego vrlo stare granice, poput onih u Europi ili Aziji.

Pejzažna granice ili granice krajolika je mješavina političkih i prirodnih granica. Jedan primjer je obrambena šuma koju je stvorila kineska dinastija Song u jedanaestom stoljeću. Takva granica je politička u smislu da je razgraničavaju ljudi, obično kroz ugovor. Međutim, granica krajolika nije označena ogradama i zidovima, već umjesto toga krajobraznim značajkama kao što su šume, planine i vodena tijela.¹³

Međutim, razlikuje se od prirodne granice u smislu da granični krajolik nije prirodan, već stvoren od strane ljudi. Takav krajolik obično se razlikuje od prirodne geografije pograničnog područja, a njegova izgradnja zahtijeva ogroman ljudski rad i financijska ulaganja.

2.3. Državne granice u RH

2.3.1. Državna granica na kopnu

Hrvatska se nalazi u srednjoj i jugoistočnoj Europi, na obali Jadranskog mora. Na sjeveroistoku je Mađarska, na istoku Srbija, na jugoistoku Bosna i Hercegovina i Crna Gora, a na sjeverozapadu Slovenija.

¹³ Scott, op. cit. str. 70

Dio teritorija na krajnjem jugu koji okružuje Dubrovnik praktički je eksklava povezana s ostatkom kopna teritorijalnim vodama, ali odvojena na kopnu kratki obalni pojas koji pripada Bosni i Hercegovini oko Neuma. Pelješki most povezuje eksklavu s kopnenom Hrvatskom.

Teritorij obuhvaća 56.594 četvornih kilometara (21.851 četvornih milja), koji se sastoji od 56.414 četvornih kilometara (21.782 četvornih milja) kopna i 128 četvornih kilometara (49 četvornih milja) vode. To je 127. zemlja po veličini na svijetu. Nadmorska visina se proteže od planina Dinarskih Alpa s najvišom točkom vrha Dinare na 1831 metar (6007 stopa) u blizini granice s Bosnom i Hercegovinom na jugu do obale Jadranskog mora koja čini cijeli jugozapadni dio granica. Otočnu Hrvatsku čini više od tisuću otoka i otočića različitih veličina, od kojih je 48 stalno naseljenih. Najveći otoci su Cres i Krk, svaki od njih ima površinu od oko 405 četvornih kilometara (156 četvornih milja).¹⁴

Brdovitim sjevernim dijelovima Hrvatskog zagorja i ravničarskom slavonskom ravnicom na istoku koja je dio Panonske nizine protječu velike rijeke poput Dunava, Drave, Kupe i Save. Dunav, druga najduža rijeka u Europi, teče kroz grad Vukovar na krajnjem istoku i čini dio granice s Vojvodinom.

Središnje i južne regije u blizini jadranske obale i otoka sastoje se od niskih planina i šumovitih gorja. Prirodni resursi koji se nalaze u količinama dovoljno značajnim za proizvodnju uključuju naftu, ugljen, boksit, niskokvalitetnu željeznu rudaču, kalcij, gips, prirodni asfalt, silicij, tinjac, glinu, sol i hidroenergiju.

Sporovi oko kopnene granice odnose se na relativno male komade zemlje. Hrvatsko-slovenski granični sporovi su: duž donjeg toka rijeke Dragonje gdje Slovenija polaže pravo na tri zaseoka na lijevoj obali rijeke; žumberački vrh Sveta Gera na koji nikad nisu postavljeni točni teritorijalni zahtjevi i čini se da su ograničeni na vojarnu na samom vrhu; i uz rijeku Muru gdje Slovenija želi da granica bude duž sadašnjeg riječnog korita umjesto duž bivšeg i polaže pravo na (uglavnom ako ne i potpuno nenaseljen) komad zemlje u blizini Hotize. Ta su potraživanja također u postupku rješavanja obvezujućom arbitražom.¹⁵

¹⁴ Bagarić, P. (2017). Hrvatske granice nakon Drugoga svjetskog rata 1945.-1956., Hrvatska revija, 3., str. 1-17

¹⁵ Vokić-Žužul, M. (2009). Granice teritorijalnog mora u nacionalnim propisima i praksi obanih država sredozemlja, Izvorni znanstveni članak, HAZU, Zagreb, str. 1-43

Između Hrvatske i Srbije postoje i kopneni granični sporovi. Dvije zemlje trenutačno kontroliraju svaka po jednu obalu današnje rijeke, ali Hrvatska tvrdi da bi granična crta trebala slijediti katastarske granice između bivših općina SR Hrvatske i SR Srbije duž Dunava, kako je definirala jugoslavenska komisija 1947. učinkovito prateći nekadašnje riječno korito); granice na koje Hrvatska polaže pravo također uključuju Vukovarsko i Šarengradsko otočje u Dunavu kao svoj teritorij.¹⁶

Postoji i granični spor s Bosnom i Hercegovinom, konkretno Hrvatska za granicu u Hrvatskoj Kostajnici polaže kanal Unčica na desnoj obali Une, dok Bosna i Hercegovina za tu granicu tvrdi tok rijeke Une.

2.3.2. Državna granica na moru

Mirovnim ugovorom s Italijom iz 1947. otoci Cres, Lastovo i Palagruža te gradovi Zadar i Rijeka te veći dio Istre pripali su komunističkoj Jugoslaviji i Hrvatskoj, dok je Slobodni teritorij Trsta (FTT) kao grad- država. FTT je podijeljen 1954. kada su sam Trst i područje sjeverno od njega stavljeni pod talijansku kontrolu, a ostatak pod jugoslavensku. Aranžman je postao trajan Osimskim ugovorom 1975. Jugoslavenski dio bivšeg FTT-a podijeljen je između Hrvatske i Slovenije, uglavnom u skladu s etničkim sastavom stanovništva tog područja.¹⁷

Krajem 19. stoljeća Austro-Ugarska je uspostavila geodetsku mrežu, kojoj je visinski reper bio određen prosječnom razinom Jadranskog mora na gatu Sartorio u Trstu. Ovo mjerilo kasnije je zadržala Austrija, usvojila Jugoslavija, a zadržale su ga države nastale nakon njezina raspada, uključujući Hrvatsku.

Hrvatska i Slovenija su 1992. godine počele pregovore o utvrđivanju morskih granica u Piranskom zaljevu, ali nisu uspjele postići dogovor, što je rezultiralo sporom. Obje zemlje također su proglasile svoje gospodarske zone koje se djelomično preklapaju. Zahtjev Hrvatske da postane članica EU prvotno je suspendiran do rješenja njezinih graničnih sporova sa Slovenijom. Oni su

¹⁶ Bagarić, op. cit. 15

¹⁷ Vokić-Žužul, op.cit., str. 32

na kraju riješeni sporazumom o prihvaćanju odluke međunarodne arbitražne komisije uspostavljene preko UN-a, čime je Hrvatskoj omogućen napredak prema članstvu u EU.¹⁸

Spor nije izazvao veće praktične probleme u područjima osim napretka pregovora o članstvu u EU, čak ni prije arbitražnog sporazuma.

Pomorska granica između Bosne i Hercegovine i Hrvatske formalno je riješena 1999. godine, ali nekoliko pitanja su još uvijek sporna - poluotok Klek i dva otočića u graničnom području. Sporna je pomorska granica Hrvatske i Crne Gore u Boki kotorskoj, na poluotoku Prevlaci. Situacija se pogoršala okupacijom poluotoka od strane Jugoslavenske narodne armije, a kasnije i srpsko-crnogorske vojske, koju je zauzvrat zamijenila promatračka misija Ujedinjenih naroda koja je trajala do 2002.¹⁹

Hrvatska je preuzela to područje sporazumom koji je omogućio prisutnost Crne Gore u hrvatskim vodama u zaljevu, a spor je postao daleko manje sporan od osamostaljenja Crne Gore 2006. godine.

¹⁸ Bagarić, op. cit. 16

¹⁹ Vokić-Žužul, op.cit. str. 34

3. NADZOR DRŽAVNE GRANICE

3.1. Pravni okvir

Ovim se Zakonom uređuje nadzor državne granice, poslovi granične policije u unutrašnjosti, međunarodna granična policijska suradnja i suradnja službi na državnoj granici. Ovaj Zakon sadrži odredbe koje su u skladu sa aktima Europske unije. Nadzor državne granice u smislu ovoga Zakona je kontrola prelaska državne i zaštita državne granice, a obavlja se radi:²⁰

- osiguranja nepovredivosti državne granice,
- zaštite života i zdravlja ljudi,
- sprječavanja i otkrivanja kaznenih djela i prekršaja te otkrivanja i pronalaska počinitelja istih,
- sprječavanja nezakonitih migracija i
- sprječavanja i otkrivanja drugih opasnosti za javnu sigurnost, pravni poredak i nacionalnu sigurnost.

Ulaskom u Schengen ukinula se granična kontrola između Hrvatske i ostalih članica Schengena EU, uključujući Sloveniju i Mađarsku, s ciljem omogućavanja slobodnog kretanja ljudi i roba. Na vanjskim granicama Hrvatske sa Srbijom, Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom ostaje granična kontrola. Odluka Vijeća da poželi dobrodošlicu Hrvatskoj u Schengenski klub, unatoč poznatim dokumentiranim zlouporabama, simptom je višeg političkog imperativa EU-a koji opetovano žrtvuje temeljna prava za ono što se prikazuje kao sigurnost granica.

Postavlja loš presedan za buduća schengenska proširenja i za namjeru EU-a da provede poštivanje standarda ljudskih prava unutar schengenske zone. Ono što se odvija na hrvatskim i drugim vanjskim granicama EU-a je kriza vladavine prava u kojoj se kršenja temeljnih prava, uključujući pravo na azil, suočavaju sa široko rasprostranjenom nekažnjivošću.

Zakonik o schengenskim granicama, na koji se Hrvatska obvezala primjenjivati u cijelosti, izričito zahtijeva od država članica pridržavanje međunarodnog prava i prava EU-a, uključujući Povelju o temeljnim pravima, Konvenciju o izbjeglicama, a posebno obvezu pridržavanja načela ne-

²⁰ Zakon o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16, 114/22, 151/22), članak 13., Izvor: <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%20%C5%BEavne-granice>

refoulement – praksa neprisiljavanja izbjeglica ili tražitelja azila da se vrata u zemlju u kojoj bi bili izloženi riziku od progona u procesu kontrole i upravljanja granicom.²¹

Ipak, organizacije za ljudska prava i humanitarne organizacije dokumentirale su da su hrvatske vlasti dosljedno uskraćivale pristup teritoriju i azilu izbjeglicama, tražiteljima azila i migrantima, te sudjeluju u kolektivnom protjerivanju, uključujući nasilna odbijanja. Nevladine udruge su u više navrata dokumentirale da hrvatska policija primjenjuje nasilje nad bespomoćnim osobama – što se svodi na mučenje i zlostavljanje – kršeći članak 3. Europske konvencije o ljudskim pravima, čija je Hrvatska stranka. Od početka kolovoza do kraja studenog ukupno je 1395 osoba prijavilo da su ilegalno vraćene iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu, pokazuju podaci prikupljeni u sklopu Monitoringa zaštite Danskog vijeća za izbjeglice u Bosni i Hercegovini. Svaki mjesec polovica žrtava prijavila je da im je uskraćen pristup azilu tijekom incidenta povratka.²²

Unatoč potkrijepljenim i često nepobitnim dokazima da Hrvatska krši pravila EU-a, hrvatske vlasti uporno nisu uspjele provesti pravodobne, temeljite i neovisne istrage o prijavama nedoličnog postupanja policije i pozvati odgovorne na odgovornost.

Vlastito izvješće Europske komisije o napretku Hrvatske u provedbi schengenske pravne stečevine, pravila koja reguliraju pristup prema pravu EU-a, navodi izazove u vezi s ljudskim pravima. Odbor za sprječavanje mučenja Vijeća Europe primijetio je da hrvatsko Ministarstvo unutarnjih poslova odbacuje gotovo 90 posto svih pritužbi na nedolično postupanje policije.

3.2.Poslovi nadzora državne granice

Nadzor državne granice u nadležnosti je Ministarstva unutarnjih poslova. Poslove nadzora državne granice obavlja granična policija. Iznimno, Vlada Republike Hrvatske može na prijedlog Ministarstva, ukoliko to dopuštaju sigurnosni razlozi te iz ekonomičnosti, uredbom odrediti da na pojedinim graničnim prijelazima graničnu kontrolu obavljaju službenici carine.²³

Kada graničnu kontrolu obavljaju službenici carine, policijski službenici im daju upute i pružaju stručnu pomoć.

²¹ Vlada RH: <https://vlada.gov.hr/news/croatia-joins-schengen-area-barrier-at-bregana-border-crossing-raised/37607>

²² Organizacija za ljudska prava - Izvješće za 2022. godinu

²³ Zakon o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16, 114/22, 151/22), članak 14. Izvor: <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%20%C5%BEavne-granice>

Ministarstvo, u obavljanju poslova nadzora državne granice i drugih poslova, sukladno odredbama ovoga Zakona, surađuje i razmjenjuje podatke s tijelima javne vlasti kao i pravnim osobama te može zaključivati sporazume o suradnji i osnivati koordinirajuća tijela.²⁴

Pri obavljanju poslova nadzora državne granice policijski službenici primjenjuju ovlasti propisane ovim Zakonom i ovlasti sadržane u drugim zakonima.

U cilju sprječavanja neposrednog ugrožavanja javne sigurnosti i reda, prije svega života i zdravlja ljudi te imovine, policijski službenici pri obavljanju nadzora državne granice mogu primjenjivati i druge nužne mjere.

Policijski službenici pri obavljanju poslova nadzora državne granice smiju primjenjivati samo one ovlasti s kojima su pojedinci ili zajednica najmanje pogođeni, a s kojim se može ostvariti zakonom određen cilj.²⁵

Primjena ovlasti ne smije prouzročiti štetu koja bi mogla biti u očitom nerazmjeru s njihovom namjenom i predviđenom cilju njihove uporabe.

Propisane ovlasti smiju se primjenjivati samo dok se ne ostvari cilj zbog kojeg se primjenjuju ili do trenutka kada se pokaže da se primjenom tih ovlasti cilj ne može ostvariti.

Granična policija je ovlaštena postaviti i koristiti tehnička sredstva i koristiti službene pse za obavljanje nadzora državne granice te postavljati prepreke s kojima se onemogućava nezakonito prelaženje državne granice.

3.3.Prelazak državne granice

Republika Hrvatska počela je u potpunosti primjenjivati schengenski režim 1. siječnja 2023. To znači da su ukinute granične provjere na svim unutarnjim kopnenim i morskim granicama Republike Hrvatske. Točnije, nema više graničnih provjera na granicama s Republikom Slovenijom, Mađarskom i Republikom Talijanom.

²⁴ Zakon o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16, 114/22, 151/22), članak 16 Izvor: <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%20%C5%BEavne-granice>

²⁵ Vlada RH: <https://vlada.gov.hr/news/croatia-joins-schengen-area-barrier-at-bregana-border-crossing-raised/37607>

Granične provjere u zračnim lukama bit će ukinute 26. ožujka 2023. za letove unutar schengenskog područja.

Izmjene i dopune Schengenskog graničnog zakonika koje su stupile na snagu 7. travnja 2017. promijenile su način provođenja graničnih provjera. Sukladno tome, svi putnici koji prelaze granicu Republike Hrvatske sustavno se kontroliraju na vanjskoj granici prilikom ulaska i izlaska.

Provjere osoba koje uživaju pravo slobodnog kretanja prema pravu Unije obuhvaćaju sljedeće:²⁶

- identitet i državljanstvo
- valjanost njihove putne isprave
- provjere prema relevantnim bazama podataka.

Državljeni trećih zemalja podliježu temeljitim provjerama pri ulasku i izlasku. One, osim gore navedenih sustavnih provjera, podrazumijevaju i dodatne provjere, uključujući obračun vremena provedenog u cijelom schengenskom prostoru, od 1. siječnja 2023. Državljeni trećih zemalja na kratkotrajnom boravku ne mogu boraviti u Schengenu područje dulje od 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana, što uključuje razmatranje razdoblja od 180 dana koje prethodi svakom danu boravka. To znači da će se od 1. siječnja 2023. godine u vrijeme ulaska u Republiku Hrvatsku računati i vrijeme koje su državljani trećih zemalja proveli u schengenskom prostoru u prethodnom razdoblju od 180 dana.

Osim navedenog, graničnim kontrolama državljana trećih zemalja provjerava se sljedeće, posjeduju li važeću putnu ispravu koja nositelju omogućuje prelazak granice koja zadovoljava sljedeće kriterije:²⁷

- njegova valjanost traje najmanje tri mjeseca nakon planiranog datuma odlaska s državnog područja država članica; u opravdanom hitnom slučaju, od te se obveze može odustati;
- da je izdana u prethodnih 10 godina;
- posjeduju li važeću vizu, ako se zahtijeva u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 539/2001, osim ako posjeduju važeću dozvolu boravka ili važeću vizu za dugotrajni boravak;
- da opravdavaju svrhu i uvjete namjeravanog boravka te da imaju dovoljno sredstava za održavanje, kako za vrijeme trajanja namjeravanog boravka, tako i za povratak u zemlju

²⁶ Vlada RH: <https://vlada.gov.hr/news/croatia-joins-schengen-area-barrier-at-bregana-border-crossing-raised/37607>

²⁷ Zakon o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16, 114/22, 151/22), članak 17, Izvor: <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%20C5%BEavne-granice>

podrijetla ili tranzita u treću zemlju u koju je sigurno da će priznati, ili su u poziciji zakonito steći takva sredstva;

- da nisu osobe za koje je u SIS-u raspisano upozorenje radi zabrane ulaska;
- da se ne smatraju prijetnjom javnoj politici, unutarnjoj sigurnosti, javnom zdravlju ili međunarodnim odnosima bilo koje države članice, posebno ako u nacionalnim bazama podataka država članica nije izdano upozorenje u svrhu odbijanja ulaska na iste osnove;
- ulazni i izlazni pečat u putnoj ispravi;
- mjesto polaska i odredište;
- da osoba, njezino prijevozno sredstvo i predmeti koje prevozi vjerojatno neće ugroziti javni red, unutarnju sigurnost, javno zdravlje ili međunarodne odnose bilo koje države članice;
- pri izlasku je li osoba prekoračila maksimalno trajanje dopuštenog boravka u schengenskom prostoru.

U smislu schengenske pravne stečevine, državljanin treće zemlje je svaka osoba koja nije državljanin Unije u smislu članka 20. stavka 1. UFEU-a (državljanin Unije je svaka osoba koja ima državljanstvo države članice), ili koji nije član obitelji građanina Unije koji ostvaruje svoje pravo na slobodno kretanje, ili koji nije državljanin treće zemlje ili član njegove ili njezine obitelji, bez obzira na njihovo državljanstvo, koji prema sporazumima između Unije i njezinih država članica, s jedne strane, i te treće zemlje, s druge strane, uživaju prava slobodnog kretanja jednaka pravima građana Unije.²⁸

Državljanin trećih zemalja mogu ući u Republiku Hrvatsku prema uvjetima propisanim viznim sustavom Republike Hrvatske.

²⁸ Zakon o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16, 114/22, 151/22), članak 21, Izvor: <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%C5%BEavne-granice>

3.4. Granični i pogranični prijelazi

Otkrivanje na službenim graničnim prijelazima od strane graničnih tijela ili policije osoba skrivenih u kamionima/automobilima ili vlakovima, koje se uglavnom zadržavaju 1-12 sati u prostorijama za zadržavanje na kontrolnim točkama. Službenici često samovoljno oduzimaju osobne podatke i dragocjenosti. Od pritvorenika se traži da potpišu dokumente, ali im se ne daje kopija i u većini slučajeva nije osiguran prijevod.²⁹

Često se prije povratka događa fizičko nasilje i uništavanje mobitela, s očitim ciljem odvratanja migranata od ponovnog ulaska u Hrvatsku i dokumentiranja zlostavljanja.

Detekcija unutar teritorija Hrvatske do 8 dana nakon prelaska granice od strane različitih policijskih jedinica, uključujući Interventnu i Specijalnu policiju MUP-a, koje su opremljene vojničkim puškama i često nose crne skijaške maske preko svojih lica. Ove jedinice zatvaraju velike skupine ljudi u tranzitu, uglavnom koristeći vatreno oružje i pse, i prevoze ih u policijske postaje.

Nerazmjerna uporaba sile uključuje prijetnje, korištenje oružja s električnim pražnjenjem, prisilno svlačenje (uključujući i djecu) tijekom pritvaranja i transporta, dugotrajno zadržavanje u policijskim vozilima bez vode, pritvaranje u neadekvatnim prostorijama.³⁰

Najviše nasilja nanosi se na konačnoj lokaciji odgurivanja, uključujući prisilno klečanje na otvorenom u teškim vremenskim uvjetima. Osobe otkrivene u gradovima Hrvatske, u koje često stižu s namjerom podnošenja zahtjeva za azil, te u tu svrhu odlaze u policijske postaje.

Neko su vrijeme tijekom 2017. potencijalni tražitelji azila pokušavali zatražiti pomoć UN-ove agencije za izbjeglice (UNHCR) u glavnom gradu Zagrebu, ali su im vlasti blokirale pristup.

Od tada su potencijalni tražitelji azila pokušavali doći do nevladinih udruga sa sjedištem u Zagrebu poput Centra za mirovne studije i Are You Syrious, no prijetnje vlasti zbog pružanja pravne podrške tražiteljima azila dovele su do obustave tih projekata.

²⁹ Zakon o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16, 114/22, 151/22), članak 22, Izvor: <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%C5%BEavne-granice>

³⁰ Zakon o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16, 114/22, 151/22), članak 22, Izvor: <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%C5%BEavne-granice>

4. GRANIČNA KONTROLA

4.1. Granična crta

4.1.1. Razgraničenje granične crte

Kada govorimo o postupku kojim se vrši razgraničenje najbitnije je spomenuti tri faze. Kada se govori o granicama koje su određene sporazumima prva faza bi bila mirovni ugovor, u tome ugovoru se opisuju sve granične crte u osnovama, zatim govorimo li o drugoj fazi ona predstavlja samo povlačenje granica. Ovdje je bitno reći da ove poslove povlačenja obavljaju mješovite komisije, ali oni također ovise o međudržavnim ugovorima. Kada se govori o drugoj fazi potrebno je reći da samo povlačenje granica ovisi i o zemljopisnimte gospodarskim prilikama. Ovdje se prvenstveno vodi računa o tome da ne dolazi do presijecanja cesta, pruga, vodovoda. također kada se obavlja ova druga faza bitno je reći da se ona mora voditi određenim principima kao što su etnički , strategijski, prometni, zemljopisni, povijesni i tako dalje. Kao glavni princip od gore navedenih možemo navesti etnički princip, a svi ostali se uzimaju kao dopunski principi. Završna faza se naziva obilježavanje granica.³¹

4.1.2. Obilježavanje granične crte

Obavlja se na temelju graničnog opisa i granične karte tako da se fiksiraju sve točke na kojima se prelamaju prave crte te na ravnoj crti na svakih 100 metara udaljenosti. Svaka od postavljenih oznaka ima svoj broj. Oznake se postavljaju kao glavni pomoćni kamen, pomoćni granični kamen i granični stup. Glavni granični kamen postavlja se na samoj graničnoj crti i nosi određenu oznaku. Pomoćni granični kamen postavlja se u unutrašnjosti državnog teritorija na određenoj udaljenosti od granične crte, što ovisi o konfiguraciji terena uz državnu granicu. Pomoćni granični kamen nosi iste oznake kao i glavni granični kamen s tima da se na bočnoj strani ucrtava strelica koja označava pravac državne granice i upisuje se broj koji označava koliko je metara od pomoćnog graničnog kamena udaljena državna granica. Pomoćni granični kameni postavljaju se na obje strane granice, te ih se naziva i kamenima parnjacima. Između glavnih graničnih kamena na graničnoj crti

³¹Ivanda, op. cit. 20

postavljaju se i granični stupovi. Granični stup viši je od graničnog kamena, boja se bijelom bojom zbog lakše uočljivosti i na čeonim stranama sadrži skraćeni natpis susjednih država. Na vrhu glavnog kamena i stupa ucrtava se pravac rasprostiranja državne granice. Sporazumom država granične oznake održavaju se na način da jedna država održava parne, a druga neparne kamene.³²

4.1.3. Uređivanje granične crte

Granična crta definira se kao jedinstvena koordinatno određena crta koja određeni teritorij bilo na kopnu, moru, rijekama, ili jezerima dijeli od teritorija susjedne države. Također graničnom crtom može se smatrati niz točaka koje su na zemljinoj površini, određene u državnom koordinatnom sustavu, na temelju kojih se proteže državna granica.

4.2. Zaštita državne granice i poslovi granične policije

Za provođenje zakona u Hrvatskoj odgovorna je hrvatska policija (hrv. Hrvatska policija), koja je nacionalna policija države podređena Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske, koja obavlja određene zadaće, tzv. policijski poslovi, propisani zakonom.

Policija se bavi sljedećim poslovima: zaštite života, prava, sigurnosti i integriteta pojedinca, zaštite imovine, sprječavanja i otkrivanja kaznenih djela, prekršaja, traženja počinitelja kaznenih djela, prekršaja, prekršaja i njihovog privođenja nadležnim tijelima, nadzor i upravljanje cestovnim prometom, obavljanje poslova sa strancima, nadzor i osiguranje državne granice, te druge poslove utvrđene zakonom.³³

U operativnom smislu policijski poslovi dijele se na poslove javnog reda i mira, poslove osiguranja javnih skupova, poslove granične policije, poslove sigurnosti cestovnog prometa, poslove protueksplozijske zaštite, poslove kriminalističke policije, policija, kriminalističko-tehnički poslovi, kriminalistički poslovi, upravni poslovi, poslovi državljanstva, statusna pitanja i azila, poslovi zaštite i spašavanja, inspekcijski poslovi i tehnički poslovi.

³²Ivanda, op. cit. str.22

³³ Izvor: <https://asylumineurope.org/reports/country/croatia/asylum-procedure/access-procedure-and-registration/access-territory-and-push-backs/>

Uređene su ovlasti policijskih službenika radi očuvanja mira u Hrvatskoj, poput ovlasti zaustavljanja i pregleda, oduzimanja stvari i uporabe sredstava prisile. Policijski službenik u Hrvatskoj smije zaustaviti i pretražiti osobu samo ako je za to izdao sudski nalog i moguće je da je ta osoba prekršila zakon ili posjeduje predmete ili alate koji se smatraju nedozvoljenima.

Policijski službenik smije upotrijebiti vatreno oružje samo ako postoji neposredna opasnost za vlastiti život ili živote drugih osoba, radi sprječavanja počinjenja kaznenog djela za koje je propisana minimalna kazna zatvora od pet godina ili teža kazna ili radi sprječavanja bijega. zatvorenika zatečenog u kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora do deset godina.

Hrvatska ima vanjsku granicu sa schengenskim prostorom od ulaska zemlje u EU. U sklopu velikih migracijskih kretanja od 2015. Hrvatska je postala dio tzv. balkanske rute. Europska granična agencija Frontex ima malu misiju u Hrvatskoj koja pomaže policiji na raznim graničnim prijelazima. U srpnju 2018. Frontex je organizirao zračno izviđanje granice s Bosnom izvidničkim zrakoplovom u sklopu Frontexovog 'Multipurpose Aerial Surveillance (MAS)'. Zrakoplov prenosi pokretne slike kamera za daljinsko očitavanje u stvarnom vremenu Frontexovom situacijskom centru (FSC) u Varšavi.³⁴

Već nekoliko puta nevladine udruge javljaju kako hrvatska policija nezakonito i samovoljno deportira izbjeglice u BiH, odnosno iz EU (pushbacks). Stalno bi dolazilo do napada hrvatskih dužnosnika na izbjeglice.

Hrvatska policija ima plaće znatno niže od prosječne plaće u državi, a ima i najnižu neto plaću među svim zemljama EU. Unatoč pristupu schengenskim fondovima i značajnim ulaganjima u raznu opremu, tvrdi se da osnovne potrebe časnika nisu u potpunosti pokrivena; na primjer, zimske parke jakne izdaju se časniku nakon prvog odlaska na dužnost, au nekim se slučajevima tvrdilo da ponovna izdavanja čak ni nakon 10 godina službe nisu bila dostupna.

³⁴ Izvor: <https://asylumineurope.org/reports/country/croatia/asylum-procedure/access-procedure-and-registration/access-territory-and-push-backs/>

5. SCHENGENSKA GRANICA

5.1. Zakon o Schengenskim granicama

Hrvatska je 1. siječnja ove godine ušla u schengensku zonu bez granica i putovnica, no to ne znači da su stvari jednostavnije za apsolutno sve. S ljudima koji u zemlju ulaze iz zemalja EGP-a, zemalja Schengena i trećih zemalja, pogledajmo kako zapravo funkcioniraju hrvatske granične provjere.

Schengenu dogodio se na isti dan kada i ulazak u Eurozonu (1. siječnja 2023.), čime je Republika Hrvatska postala prva država koja je ikada ušla u obje ove zone i još više produbila svoje članstvo u EU na isti datum. Dok je eurozona značila ukidanje kune i usklađivanje Hrvatske s ostalim zemljama EU-a koje koriste jedinstvenu valutu (euro), ulazak u Schengen značio je ukidanje hrvatskih graničnih provjera unutar schengenske zone.³⁵

Schengenske zemlje imaju slobodno kretanje, što znači da se putovanja između njih tretiraju kao da su unutarnja putovanja unutar jedne zemlje i nema graničnih provjera za sve koji putuju između njih. To znači da je 1. siječnja 2023. godine hrvatski granični prijelaz sa Slovenijom poslan u povijesne knjige, a s njim su, nadamo se, nestali i bolno dugi (a sada već prilično neslavni) kolone automobila tijekom vrućih ljetnih mjeseci.³⁶

Uz slovensku granicu, sada su ukinute i hrvatske granične kontrole sa susjednom Italijom i Mađarskom. To je zato što su sve te zemlje također dio šire schengenske zone. Ljudi koji u Hrvatsku ulaze iz Slovenije, Mađarske ili Italije također se ne susreću s nikakvim kontrolama pri ulasku u Hrvatsku.

Dok su hrvatske granične provjere na kopnu ukinute 1. siječnja 2023., granične provjere u zračnim lukama ukinute su tek 26. ožujka za letove unutar schengenskog područja.

Ako osoba ima stalni boravak u Hrvatskoj i to možete dokazati (posjedovanjem boravišne dozvole), tada možete slobodno živjeti i raditi u Hrvatskoj na neodređeno vrijeme bez ikakvih uvjeta. Također možete slobodno dolaziti i odlaziti kada želite (postoje određena ograničenja ovisno o vašem statusu i nacionalnosti).

³⁵ Službene stranice Schengenskog prostora: <https://www.schengenvisainfo.com/schengen-visa-countries-list/>

³⁶ Zeko, M., Vrbanec, M. (2023). Implementation of the Schengen acquis and the role of the Republic of Croatia in the protection of EU external borders, Policija i sigurnost, Vol. 31 No. 3, str. 1-14

Kada osoba prolazi hrvatske granične kontrole, primjerice ako putujete iz Hrvatske u zemlju koja nije članica Schengena ili obrnuto, morate proaktivno pokazati svoju boravišnu dozvolu zajedno s važećom putovnicom. Nemojte pretpostavljati da granični službenik na neki način zna da inače imate stalni boravak. Oni to ne čine.

Kao stalni stanovnik Hrvatske, vrijeme u Hrvatskoj smatra se vremenom provedenim kod kuće i nije dio broja dana koje možete provesti u drugoj zemlji Schengena. U bilo kojoj drugoj schengenskoj zemlji izvan Hrvatske možete provesti maksimalno 90 dana u bilo kojih 180 dana . Pobrinite se da svoju putovnicu hrvatsku boravišnu dozvolu uvijek imate sa sobom jer se nasumične provjere ponekad još uvijek događaju.³⁷

Nije svima potrebna schengenska viza, stoga provjerite je li potrebna. Odgovor će se temeljiti na državljanstvu osobe bez obzira na to može li to imati nekog utjecaja ili ne već živite u EU. Ako vam je potrebna viza i ušli ste u zemlju EU-a s važećom schengenskom vizom, možete putovati kroz schengensku zonu sve dok vam je viza važeća, a najviše 90 dana tijekom bilo kojeg razdoblja od 180 dana. Nećete trebati zasebnu vizu za svaku zemlju schengenskog područja i nećete morati pokazati putovnicu prilikom prelaska svake unutarnje granice.³⁸

Schengenski prostor bez granica trenutno uključuje 27 država članica EU-a. Ako želite putovati u zemlju EU-a koja nije dio Schengena na kraći boravak (što znači kraći od 90 dana), morate dobiti zasebnu nacionalnu vizu od vlasti te određene zemlje. Ako želite putovati iz države članice EU-a koja nije dio schengenskog područja u schengensko područje, morat ćete podnijeti zahtjev za schengensku vizu za ulazak.

Zakoni EU-a primjenjuju se na 27 europskih zemalja. Ne primjenjuje se u određenim europskim zemljama koje nisu članice EU-a, poput Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, dok se primjenjuje u Republici Irskoj, koja ostaje država članica.

Određeni zakoni EU također se primjenjuju u državama koje nisu članice EU, a koje su dio EGP-a (Europskog gospodarskog prostora), kao što su Norveška, Island i Kneževina Lihtenštajn. U slučaju Švicarske, koja nije država članica EU-a, ali je umjesto toga usklađena brojnim

³⁷ Zeko, Vrbanec, op. cit. 9

³⁸ Ibid

bilateralnim ugovorima, usvojila je brojne odredbe povezane s pravom EU-a kako bi imala pristup i sudjelovanje na velikom jedinstvenom tržištu EU-a.

Vanjska granica odnosi se na vanjsku granicu schengenske zone . To znači da ćete pri izlasku iz Hrvatske i ulasku u susjedne zemlje kao što su Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora, koje nisu članice EGP-a i također nisu dio schengenske zone , ili ulasku iz njih u Hrvatsku, podlijegati hrvatskim graničnim provjerama. To je također slučaj ako letite iz Hrvatske (ili u nju) iz zemlje koja nije članica Schengena, poput Ujedinjenog Kraljevstva.

Prije pristupanja Republike Hrvatske u Schengen i schengenski prostor između zemalja Schengenskog prostora i Hrvatske odvijao se pod klasifikacijom međunarodnog. Ulaskom u Schengen on je prestao vrijediti. Međunarodni komercijalni promet uvjetovan je sustavom dozvola. Dozvola je akt koji omogućuje da vozilo jedne zemlje obavlja prijevoz u drugoj zemlji (dokument kojim se odobrava korištenje vozila na teritoriju zemlje izdavanja). Kontigent dozvola je ukupan broj dozvola kojim je označen maksimalni broj vozila jedne zemlje koji tijekom jednog razdoblja (kalendarska godina) mogu prometovati u drugoj zemlji.

Multilateralne dozvole, su one isprave koje omogućuju prijevozniku koji ih posjeduje da sa svojim vozilom obavlja prijevoz, odnosno pristup i kretanje po cestama svih država (većeg broja) čiji su organi prihvatili multilateralni ugovor kojim su te dozvole uvedene. U Europi postoje dvije vrste ovakvih dozvola i to:³⁹

- Multilateralne dozvole CEMT-a, čije je sjedište u Parizu, ima 19 europskih zemalja članica i pridružne članice: SAD, Kanada, Japan i Australija. U okviru CEMT-a postignut je dogovor da svaka zemlja ima određen broj dozvola ove vrste. Bivša Jugoslavija je bila članica CEMT-a i krajem osamdestih godina ukupan kontigent ovih dozvola iznosio je 661 dozvola.
- Multilateralne dozvole EU (Europske unije), posjeduju i koriste samo za zemlje članice EU.
- Biletarne dozvole, izdaju se na temelju biletarnih sporazuma zaključenih između dvije zainteresirane zemlje. Ovim sporazumom reguliraju se, između ostalog i kontingenti (broj i vrsta) ovih dozvola. Kontingeniranje dozvola obično se vrši svake godine protokolom koji se sastavlja mješovite komisije formirane na temelju sporazuma.

³⁹ Službene stranice Schengenskog prostora: <https://www.schengenvisainfo.com/schengen-visa-countries-list/>

Bilateralnih dozvola za robu ima više vrsta:⁴⁰

- pogranične dozvole, za pogranične prijevoze između susjednih zemalja i to 25 km od granice ako sporazumom nije utvrđeno drugačije,
- bilateralne dozvole, omogućuju prijevoz između bilo kojeg područja dvije zainteresirane zemlje. Ova dozvola može zamjeniti i pograničnu dozvolu.
- tranzitne dozvole, omogućuju tranzit kroz zemlju koja ju je i dala bez kabotaže,
- dozvola za treće zemlje, omogućuje prijevozniku iz jedne zemlje da utovaruju u drugoj zemlji i radi prijevoz za treću zemlju,
- dozvole za luke.

Kada je 2007. godine ulazak Slovenije u schengensko područje doveo do ukidanja graničnih provjera na granicama s Italijom, Austrijom i Mađarskom, slovenska je policija počela provoditi tzv. kompenzacijske mjere koje su zamijenile ukinute granične provjere na unutarnjim schengenskim granicama. Nakon što je Hrvatska 1. siječnja 2023. godine postala punopravna članica schengenskog prostora i vanjska schengenska granica pomaknuta na južnu hrvatsku granicu, slovenski policajci počeli su primjenjivati kompenzacijske mjere i duž slovensko-hrvatske granice. To nam omogućuje da nastavimo pružati sigurnost Slovenije i EU u cjelini, unatoč slobodnom kretanju putnika.

Na svim kopnenim graničnim prijelazima s Hrvatskom uspostavljen je privremeni režim prometa koji omogućuje siguran i nesmetan prelazak granice bez zaustavljanja. Stoga se svim sudionicima u prometu savjetuje da poštuju postavljenu privremenu prometnu signalizaciju i da posebno oprezno voze u zonama bivših graničnih prijelaza.

Ulaskom Hrvatske u schengenski prostor promijenit će se režim prelaska granice između Slovenije i Hrvatske. Ukidaju se granične kontrole na kopnenoj granici između Slovenije i Hrvatske te će se omogućiti nesmetan promet preko graničnih prijelaza. Svi putnici koji ispunjavaju uvjete (imaju valjanu putovnicu za prelazak granice) moći će prijeći granicu između ove dvije države bilo gdje.

Na svim kopnenim graničnim prijelazima s Hrvatskom uspostaviti će se privremeni režim prometa koji će omogućiti siguran i nesmetan prelazak granice bez zaustavljanja. Stoga se svim

⁴⁰ Zeko, Vrbanec, op. cit. 10

sudionicima u prometu savjetuje da poštuju postavljenu privremenu prometnu signalizaciju i da posebno oprezno voze u zonama bivših graničnih prijelaza.

Slovenska i Mađarska policija već se duže vrijeme priprema za ulazak Hrvatske u schengenski prostor. Policija je donijela strategiju kojom se definira i način provođenja kompenzacijskih mjera na unutarnjim granicama sa svim susjednim državama te provedba prava Europske unije na unutarnjim granicama. Cilj je i dalje održavati visoku razinu sigurnosti.⁴¹

Policajci će od 1. siječnja većim dijelom raspoređeni s graničnih prijelaza u policijske postaje za kompenzacijske mjere diljem zemlje. Fokus će se prebaciti na mobilne policijske jedinice na svim važnijim prometnicama, željezničkim i autobusnim kolodvorima i drugim lokacijama, koje su temeljem analize rizika i procjene ranjivosti identificirane kao potencijalno rizične za nezakonite migracije, prekogranični kriminal i slično.

Policijski službenici ostaju prisutni u pograničnom području, a mješovite slovensko-hrvatske ophodnje i dalje će djelovati. Granični objekti predviđeni za provođenje mjera ostaju pod upravom policije. Ostali objekti i građevine bit će stavljeni na raspolaganje drugim korisnicima ili uklonjeni.

Slovenska policija kontinuirano prati i analizira stanje ne samo na granici s Hrvatskom, već na cijelom području zapadnog Balkana, što izravno utječe na stanje na slovenskoj granici. Sve mjere koje je policija uvela jesu i bit će, i nakon ulaska Hrvatske u schengenski prostor, prilagođene aktualnoj sigurnosnoj situaciji s ciljem osiguranja sigurnosti Slovenije i sprječavanja nezakonitih migracija, uključujući i sve moguće mjere koje dopuštaju schengenska pravila.⁴²

Slovenija je odlučna i potpuno angažirana schengenska država te će nastaviti ispunjavati sve svoje obveze. Svjesni smo da je sigurnost iznimno važna vrijednost kako za Sloveniju tako i za cijelu EU.

5.2.Schengenski proctor

Koncept Schengenskog prostora je započeo 1985. godine, kada je pet država EU-a odlučilo ukinuti kontrole unutarnjih granica – rođen je schengenski prostor. Na kontinentu gdje su nacije nekoć prolijevale krv da obrane svoje teritorije, danas granice postoje samo na kartama. Europljani svake godine naprave više od 1,25 milijardi putovanja unutar schengenskog prostora. Europa bez

⁴¹ Zeko, Vrbanec, op. cit. 11

⁴² Službene stranice Schengenskog prostora: <https://www.schengenvisainfo.com/schengen-visa-countries-list/>

unutarnjih granica donosi goleme dobrobiti i gospodarstvu, što pokazuje koliko je schengensko postignuće opipljivo, popularno i uspješno te koliko je važno za naš svakodnevni život i za naša društva.⁴³

Uklanjanje granica, osiguranje sigurnosti i izgradnja povjerenja trajalo je mnogo godina nakon dva razorna svjetska rata. Stvaranje schengenskog prostora jedno je od najvećih postignuća EU i nepovratno je.

Trenutno se schengenski prostor sastoji od 26 europskih država (od kojih su 22 države EU): Belgija, Češka, Danska, Njemačka, Estonija, Grčka, Španjolska, Francuska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Austrija, Poljska, Portugal, Slovenija, Slovačka, Finska i Švedska, zajedno s Islandom, Lihtenštajnom, Norveškom i Švicarskom. Biti dio područja bez unutarnjih graničnih kontrola znači da te zemlje:⁴⁴

- ne provode granične provjere na svojim unutarnjim granicama (tj. granicama između dviju schengenskih država);
- provoditi usklađene kontrole, na temelju jasno definiranih kriterija, na svojim vanjskim granicama (tj. granicama između schengenske države i neschengenske države).

Kao rezultat toga, državljani EU-a i državljani zemalja izvan EU-a mogu slobodno putovati unutar schengenskog područja i provjeravaju se samo pri prelasku vanjske granice. Bugarska, Hrvatska, Cipar, Irska, Rumunjska i Ujedinjeno Kraljevstvo su države EU koje nisu, ili još nisu, dio schengenskog prostora. To znači da se let iz jedne od tih država u schengensku državu smatra vanjskim letom i podliježe graničnim provjerama. Međutim, građani EU-a imaju pravo na slobodno kretanje kada putuju unutar EU-a, bez obzira na to je li zemlja dio Schengena ili ne. U načelu, prilikom ulaska u državu EU-a koja nije članica Schengena, građani EU-a prolaze samo minimalne provjere kako bi potvrdili svoj identitet na temelju putnih dokumenata (putovnica ili osobna iskaznica).

Kako bi osigurale sigurnost unutar bezgraničnog područja, schengenske države razmjenjuju informacije u borbi protiv organiziranog prekograničnog kriminala i terorizma. Povećali su policijsku suradnju, posebice kroz hitne potjere, prekogranični nadzor, uspostavu zajedničkih policijskih centara i timova, kao i korištenje SIS-a. Hot pursuit omogućuje policijskim

⁴³ Službene stranice Schengenskog prostora: <https://www.schengenvisa.info/schengen-visa-countries-list/>

⁴⁴ Ibid

službenicima iz jedne schengenske države koji uhvate kriminalce na djelu počinjenja teških kaznenih djela da počinitelje progone preko granice i privedu ih na teritoriju druge schengenske države.⁴⁵

Prekogranični nadzor omogućuje policijskim službenicima da nastave s nadzorom osumnjičenih kriminalaca čak i preko unutarnjih granica schengenskog područja. Kao vrlo vidljive strukture pojačane suradnje, schengenske države do sada su stvorile oko 50 bi- ili multilateralnih centara za policijsku suradnju u Europi, kao i znatan broj zajedničkih timova. To omogućuje brzu razmjenu informacija na regionalnoj razini i brze reakcije na neposredne prijetnje u pograničnim regijama.

Schengenska pravila i dalje dopuštaju nacionalnim tijelima iznimno i privremeno ponovno uvođenje unutarnjih graničnih kontrola u slučaju ozbiljne prijetnje sigurnosti ili ozbiljnih nedostataka na vanjskoj granici koji mogu ugroziti cjelokupno funkcioniranje schengenskog prostora. Kako bi olakšao legitimna putovanja bez ugrožavanja sigurnosti, EU svojim državama članicama osigurava sredstva putem dijela Fonda za unutarnju sigurnost koji se odnosi na granice.⁴⁶

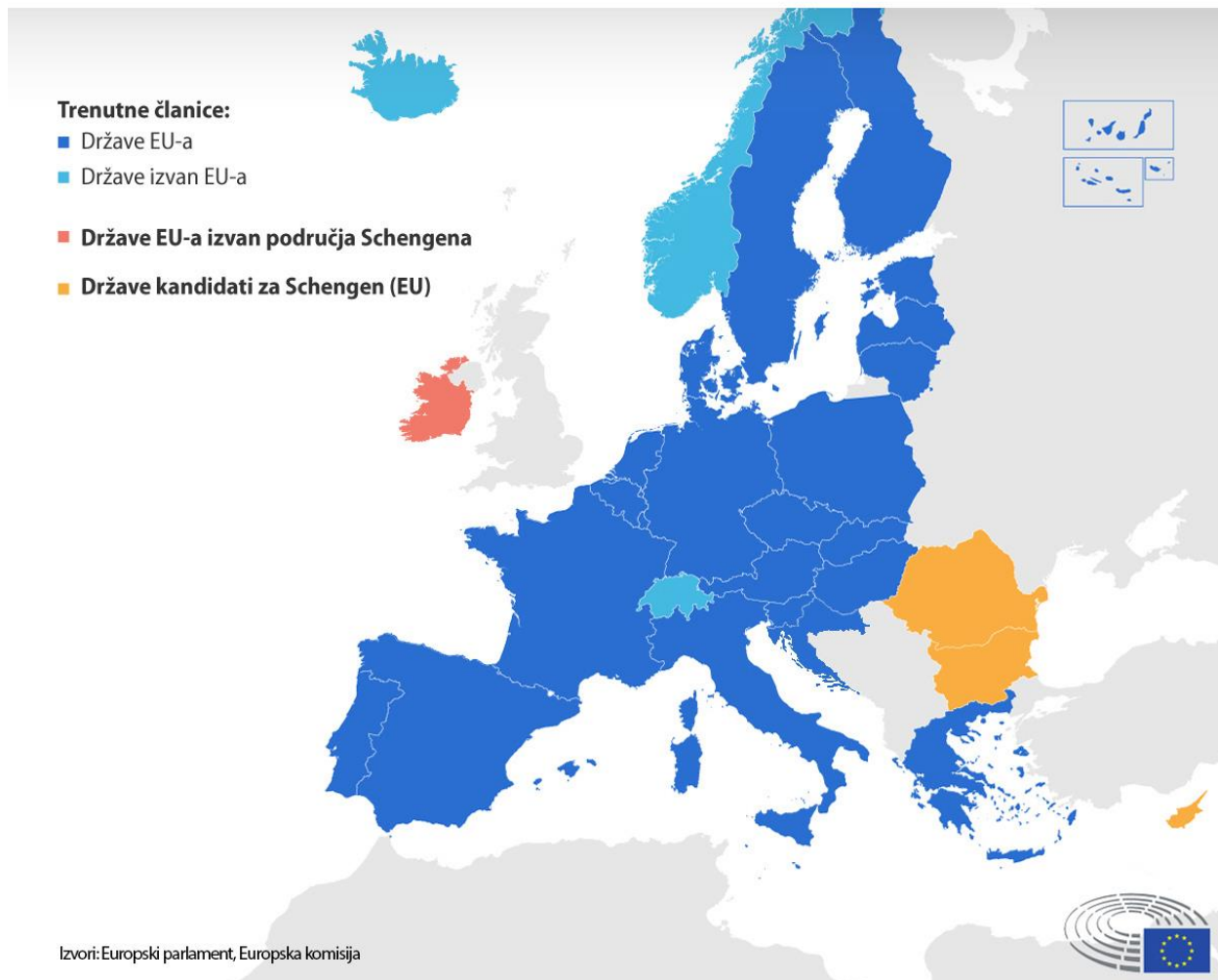
Tijekom razdoblja 2014. – 2020. dostupno je ukupno 2,76 milijardi EUR za poboljšanje upravljanja i kontrole na vanjskoj granici kako bi se bolje uhvatilo u koštac s nezakonitim migracijama i poboljšala obrada zahtjeva za schengensku vizu. Štoviše, za povećanje policijske suradnje i razmjene informacija u samom schengenskom području, EU osigurava 1 milijardu eura putem dijela Fonda za unutarnju sigurnost koji se odnosi na policiju.

⁴⁵ Službene stranice Schengenskog prostora: <https://www.schengenvisainfo.com/schengen-visa-countries-list/>

⁴⁶ Zeko, Vrbanec, op. cit. 13

Slika 1. Prikaz Schengenskog prostora

PODRUČJE SCHENGENA

Izvor:

<https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>

Schengenske države dijele zajedničku vanjsku granicu za koju su, u nedostatku unutarnjih graničnih kontrola, zajedno odgovorne kako bi osigurale sigurnost unutar schengenskog prostora. Međutim, učinkovita kontrola vanjske granice ne znači da je Europa pretvorena u 'utvrdu'.

Naprotiv, bitno je poticati poslovna putovanja i turizam za dobrobit europskih gospodarstava. Vanjska granica također treba ostati otvorena za ljude koji dolaze na posao ili traže utočište od rata i progona. Državljeni određenih zemalja koje nisu članice EU trebaju vizu za ulazak u schengensko područje. Schengenske države imaju zajednička pravila za izdavanje schengenskih viza za kratkoročni boravak, koja vrijede unutar cijelog schengenskog područja.

Ove vize omogućuju osobi boravak i putovanje na teritorijima schengenskih država najviše 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana. Schengenska pravila također uključuju režim lokalnog pograničnog prometa, koji državljanima susjednih zemalja izvan EU-a koji borave u blizini granice olakšava ulazak u schengenski prostor.⁴⁷

Schengenske države mogu sklopiti sporazume sa svojim susjednim državama koje nisu članice EU-a koji omogućuju onim stanovnicima granica koji često moraju prijeći u schengensko područje da to učine bez podvrgavanja redovitim graničnim provjerama ili bez potrebe za schengenskom vizom.

⁴⁷ Zeko, Vrbanec, op. cit. 14

6. AGENCIJA ZA EUROPSKU GRANIČNU I OBALNU STRAŽU - FRONTEX

6.1. Opći podaci o FRONTEX-u

Frontex je agencija Europske unije odgovorna za „Europsko integrirano upravljanje granicama” (EU 2016). Njegova je misija "osigurati sigurne i dobro funkcionirajuće vanjske granice koje pružaju sigurnost". Frontex je osnovan Uredbom Vijeća 2004. godine kao “Europska agencija za upravljanje operativnom suradnjom na vanjskim granicama” i počeo je s radom godinu dana kasnije. Uredba o osnivanju mijenjana je nekoliko puta, dok nije zamijenjena novom Uredbom 2016. kojom se uspostavlja „Europska granična i obalna straža”. Ove ponovljene pravne revizije odražavaju se u brzom organizacijskom rastu agencije. Frontex trenutno ima proračun od preko 300 milijuna eura i raspolagat će s 11,3 milijarde eura u razdoblju 2021.-2027., s kojima namjerava financirati 10.000 stalnog korpusa operativnog osoblja i nabaviti vlastite brodove, vozila i zrakoplove.⁴⁸

Devet članaka (13 posto) govori o agencijskim karakteristikama Frontexa. Budući da je agencija relativno nova i često je imala eksperimentalni pristup, nekoliko je istraživača dovelo u pitanje zakonitost Frontexovih operacija. Osim toga, zbog osjetljivosti svojih aktivnosti, Frontex je nedvojbeno postao zatvorena agencija i čini se da želi izbjeći krivnju za svoje aktivnosti.

Posljedično, istraživači su pokazali zanimanje za tri karakteristike agencije: legitimnost, odgovornost i transparentnost. Legitimnost Frontexa smatra se problematičnom iz različitih razloga. Ponajprije, sveukupna pravna osnova agencije i njezina uključenosti u poslovanje nedovoljno je regulirana.⁴⁹

Odgovornost raspoređenog osoblja nije jasno uređena kako bi Frontex mogao izbjeći optužbe za kršenje međunarodnog prava ili prava EU-a prebacivanjem pravne odgovornosti na države članice.

Doista, država članica uvijek ostaje odgovorna za zakonitost provedenih operacija, bez obzira na sve veći utjecaj Frontexa u donošenju operativnih odluka. znači da je također vrlo teško osobi koja je oštećena Frontexovom operacijom smatrati Frontex odgovornim. Legitimnost Frontexa također

⁴⁸ Pollozek, S., Passoth, J. H. (2020). Infrastructuring European migration and border control: The logistics of registration and identification at Moria hotspot, *EPD: Society and Space*, 37(4), str. 606-624.

⁴⁹ Reid-Henry, S.M. (2020). An Incorporating Geopolitics: Frontex and the Geopolitical Rationalities of the European Border”, *Geopolitics*, 18(1), str. 198-224.

se kritizira jer se njegovi mehanizmi odgovornosti smatraju nedostatnima. Jedan od načina za proučavanje Frontexove odgovornosti je procjena političke odgovornosti kroz kontrolu i nadzor nad agencijom. To pokazuje da je hijerarhijska kontrola u rukama Upravnog odbora koji se sastoji od nacionalnih državnih službenika, ostavljajući agenciju podložnom nacionalnom političkom uplitanju, a ne odgovornom institucijama EU-a.⁵⁰

6.2.Nadležnost i poslovi

Europski parlament, koji potencijalno funkcionira kao mehanizam demokratske kontrole, može nadzirati operacije Frontexa samo u vrlo ograničenoj mjeri budući da nije u potpunosti informiran i nije u mogućnosti pozivati vodstvo agencije na odgovornost.

Kada Frontex djeluje u okviru vojne operacije ZSOP-a, kao što je slučaj s operacijom Triton, standardni zahtjevi za izvješćivanje Frontexa, a posebno njegova odgovornost prema EP-u, ne primjenjuju se, što dodatno smanjuje odgovornost. Iako nacionalni parlamenti mogu ispitivati izvršnog direktora Frontexa o operacijama u koje je uključen Frontex, to osigurava samo ograničenu odgovornost. Općenito, politička odgovornost Frontexa prema parlamentima stoga je slaba. Zatim, odgovornost putem administrativnog nadzora komplicirana je tajnovitim držanjem Frontexa. Postoji trend prema većoj administrativnoj odgovornosti uz uspostavu savjetodavnog foruma za prava, imenovanje posvećenog službenika za zaštitu temeljnih prava i mogućnost revizija i istraga pritužbi od strane drugih institucija EU-a. Međutim, administrativna odgovornost ostaje ograničena na post hoc mehanizme odgovornosti.⁵¹

Naposljetku, javna ili društvena odgovornost ugrožena je nedostatkom pojedinosti u godišnjem izvješću Frontexa, a niti se ne dijele pravovremene operativne informacije.

Stoga se općenito znanstvenici slažu da je odgovornost loše uređena s nekim manjim prvim koracima u pravom smjeru. Ključni uvjet za učinkovitu odgovornost je dostupnost relevantnih informacija. Ipak, transparentnost je izazov za Frontex.

Uistinu, značajna odgovornost Frontexa provjerava se njegovom nespremnošću da dijeli informacije. To se očituje u tendenciji velikog redigiranja objavljene dokumentacije i reduciranja

⁵⁰ Pollozek, i Passoth, op. cit. str. 612

⁵¹ Reid-Henry, op. cit. str. 202

informacija u godišnjim izvješćima. Zauzvrat, to sprječava pravnu odgovornost i demokratski nadzor. Konačno, neke karakteristike agencije dobile su iznenađujuće malo pozornosti, posebice interno funkcioniranje organizacije kao i to kako se Frontex nosio sa svojim brzim širenjem.⁵²

Općenito, intervjui i promatračka istraživanja mogu pružiti zanimljive nove uvide u strukturu i kulturu agencije.

Uredba o Frontexu je više puta revidirana kako bi se proširio mandat agencije. Zapravo, članak osam Uredbe EU-a o uspostavi Europske granične i obalne straže identificirao je čak 21 zadatak za čije je izvršavanje Frontex ovlašten. Osim pukog popisa ovih odgovornosti, ove studije opisuju kako se takvi službeni zadaci prevode u praksu. Frontex se može promatrati kao pokušaj EU-a da provede 'integrirano upravljanje granicama' (IBM), čiji je cilj uvođenje mjera nedolaska i suzbijanje ilegalne migracije. To zahtijeva suradnju Frontexa s raznim partnerima, kao što su države članice, treće zemlje i relevantne druge agencije (npr. Europol). Frontex je prvenstveno zaokupljen zajedničkim operacijama za jačanje granične kontrole, od kojih su mnoge usmjerene na Mediteran.⁵³

U tu svrhu, Frontex koordinira raspoređivanje graničnih službenika koji sudjeluju u graničnoj ophodnji, pridonoseći tako uhićenju osumnjičenih pomagača i pokrećući kontinuirani pad broja migranata koji prelaze.

Analiza žarišne točke 'Moria' na Lezbosu u Grčkoj pokazuje da osoblje Frontexa ne samo da nadzire granicu, već se također bavi identifikacijom i registracijom migranata. Kako migranti stignu u kamp, pristupaju "ulici za registraciju", u kojoj Frontexovi službenici za provjeru identificiraju nacionalnost migranata, dok službenici za dokumente napredne razine provjeravaju vjerodostojnost njihovih osobnih dokumenata. Uređaji za otiske prstiju uzimaju otiske prstiju i unose ih u baze podataka, nakon čega Frontexovi partneri započinju postupak azila i pružaju humanitarnu pomoć.⁵⁴

Kako bi olakšao učinkovito i djelotvorno raspoređivanje osoblja i sposobnosti, Frontex također prikuplja obavještajne podatke i izrađuje vlastite analize rizika koje se odnose na (očekivanu) situaciju na vanjskim granicama EU-a. Kako njezina obavještajna uloga raste, agencija prikuplja

⁵² Reid-Henry, op.cit. 212

⁵³ Pollozek, i Passoth, op. cit. str. 612

⁵⁴ Ibid

podatke o prekograničnim kretanjima unutar EU-a i informacijama o ulasku koje daju države članice i razni organizacijski partneri.

Neke od ovih informacija preuzimaju se i iz trećih zemalja s kojima je Frontex sklopio radne dogovore. To je korisno za Frontex jer osigurava kontinuiranu razmjenu podataka o relevantnim migracijskim trendovima i razmjenu najboljih praksi.

S druge strane, predstavnici tih trećih zemalja bili su promatrači sudionici u Frontexovim operacijama. U kojoj su mjeri ti sporazumi obvezujući ostaje predmetom rasprave. Konačno, Frontex također posreduje između država članica radi koordinacije zajedničkih vraćanja kada više država članica ima državljane iste zemlje koje treba poslati natrag. Agencija se brine da se povratnici okupe u jednoj državi članici iz koje polazi kolektivni povratni let. Član osoblja Frontexa nadzire pridržavanje kodeksa ponašanja kada Frontex organizira povratni let.⁵⁵

Nevjerojatno je kako su se Frontexove odgovornosti brzo proširile. Frontexovi zadaci su se prije svega horizontalno proširili njegovim mandatom za uspostavu timova za brzi odgovor koji se mogu rasporediti u kratkom roku. Frontexovi zadaci također su produbljeni kako su razrađene postojeće odgovornosti. Na primjer, Frontex je dobio ovlasti organizirati povratne letove. Frontex bi u ovom trenutku čak mogao pridonijeti ponovnom uvođenju graničnih kontrola kada se država članica ne pridržava preporuka koje slijede njezine procjene ranjivosti.

Ukupno 23 članka (32 posto) primarno se bave opisivanjem širih učinaka Frontexovih operacija. Osim rijetkih studija koje pokazuju korisne učinke Frontexovih aktivnosti, velik dio ove literature zauzima jednu od dvije kritičke perspektive agencije. Neki autori tvrde da Frontex sekuritizira migraciju, što omogućuje provedbu iznimnih aktivnosti upravljanja granicom, dok drugi vide Frontex kao biopolitičkog aktera koji upravlja graničnim prostorima na neupadljive, ali prodorne načine.⁵⁶

Bez obzira na to, implikacije za migrante su značajne. Glavni cilj stvaranja Frontexa bio je olakšati poboljšanu koordinaciju u upravljanju granicama EU-a. Frontex je doista pridonio boljoj suradnji između država članica. Razvila je zajedničku jezgru kurikuluma, kao i alate i priručnike za obuku graničnih policajaca.

⁵⁵ Reid-Henry, op.cit. 213

⁵⁶ Pollozek, i Passoth, op. cit. str. 616

Ove su obuke socijalizirale graničare diljem Europe i potaknule profesionalnu zajednicu graničara. Frontex također upravlja Eurosurom, što je dovelo do natjecanja u tome kako implementirati platformu, ali je također olakšalo daljnju suradnju među državama članicama i agencijama.

Posljedično opće približavanje pristupa upravljanju granicama u EU-u omogućeno je visokim razinama sudjelovanja. Iako se Frontex čini relativno uspješnim u usklađivanju upravljanja granicama EU-a, također je duboko utjecao na uokvirivanje i tretman migranata. Jedna se linija istraživanja posebno usredotočuje na sekuritizaciju migracije. I doista, migranti su povezivani s kriminalom i terorizmom, a potom su tretirani kao opasne osobe. Iako Frontex možda nije bio akter koji je započeo ovu sekuritizaciju migracija, njegove se prakse ipak doživljavaju kao sekuritizirajuće aktivnosti. Konkretno, Frontexove aktivnosti pozivaju se na asocijacije s ranijim sigurnosnim prijetnjama (npr. vojni sukobi, kriminal) i odražavaju izvanredne mehanizme, sugerirajući time da se odvija nešto ekstremno. Nadalje, autor je identificirao sekuritizirajuće prakse u različitim društvenim kontekstima, kao što je provedba granične kontrole vojnim sredstvima, upravljanje i nadzor tokova migranata te statistička kategorizacija pojedinaca. Ove prakse doprinose sekuritizaciji rutinskom uporabom sile, ispitivanjem i profiliranjem migranata, koji stoga moraju biti sumnjičavi.⁵⁷

Takva sekuritizacija ima ozbiljne posljedice jer legitimizira (daljnju) militarizaciju granične kontrole i isključivanje migranata.

Drugi podržavaju ovo stajalište i pozivaju se na oslanjanje Frontexa na operacije u vojnom stilu i njegovu upotrebu vojnih tehnologija, uključujući satelite i bespilotne letjelice, za sudjelovanje u 'bojnom polju' ilegalne migracije. Na primjer, krijumčari kao i njihova sredstva (tj. čamci za migrante) mogu biti meta čak iako to potencijalno može viktimizirati migrante na čamcu. Rat protiv kriminala zamišljen je kao sredstvo za potporu migrantima, ali žrtvuje njihove interese i prava u tom procesu, budući da spašavanje u konačnici služi zabrani.⁵⁸

Čineći to, Frontex je sve više marginalizirao kontekste koji su pridonijeli migraciji, ignorirao ranjivost određenih skupina (kao što su žene i djeca) i time nije uspio na odgovarajući način zaštititi migrante kojima je potrebna zaštita.

⁵⁷ Pollozek, i Passoth, op. cit. str. 620

⁵⁸ Reid-Henry, op. cit. 222

6.3.Suradnja MUP-a i FRONTEX-a

FRONTEX, Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu, nadzire učinkovito funkcioniranje granične kontrole na vanjskim granicama EU-a i pomaže državama članicama EU-a kojima je potrebna pomoć na vanjskim granicama.

Zbog velikog priljeva migranata iz Azije u istočni Mediteran, policijski službenici iz zemalja EU svakodnevno su angažirani u zaštiti vanjskih granica EU na moru i akcijama spašavanja. Tečaj u Valbandonu, prvi od četiri FRONTEX-ova ovogodišnja tečaja, uključivat će radionice temeljene na scenarijima postupanja granične policije prema tražiteljima azila.

Tečaj provode treneri iz Njemačke, Poljske, Grčke, Finske, Rumunjske i Hrvatske, a pohađa ga 18 policijskih službenika iz 13 zemalja Europske unije.

Opći nacionalni prioriteti za koje Hrvatska osigurava nacionalna sredstva su:⁵⁹

- Jačanje suradnje s diplomatskim misijama i konzularnim uredima trećih zemalja u Hrvatskoj, drugim DČ i trećim zemljama. Jačanje suradnje s NVO-ima ili drugim međunarodnim organizacijama;
- Uspostavljanje kontakata sastanaka s administrativnim i drugim tijelima trećih zemalja s ciljem identifikacije nedokumentiranih TCN-a;
- Jačanje suradnje s lokalnim pružateljima usluga za pritvorenike (kao što su lokalna osnovna škola, dom zdravlja, socijalna služba itd.).

Glavne radnje sufinancirane iz AMIF-a obuhvaćat će:⁶⁰

- Suradnju s MS-om i Frontex agencijom u izvršavanju zajedničkih povratnih letova, projekte identifikacije i druge aktivnosti koje se odnose na povratak TCN-a (organizacija charter leta u treće zemlje i/ili sudjelovanje u zajedničkom povratku letovi);
- Suradnja s međunarodnim organizacijama, nevladinim organizacijama i drugim partnerima u smislu pružanja odgovarajućih usluga za državljane trećih zemalja tijekom pritvora i s

⁵⁹ Ministarstvo unutarnjih poslova; Izvor: <https://mup.gov.hr/news/response-of-the-ministry-of-the-interior-to-the-report-of-human-rights-watch-285861/285861>

⁶⁰ Ibid

ciljem olakšavanja programa dobrovoljnog povratka, uključujući pomoć prije povratka i reintegraciju,

- Sastanci, seminari i edukacije u Hrvatskoj, kao i u trećim zemljama i u DČ za dužnosnike u vezi razmjene informacija o statusu, praksama i iskustvima u vezi povratka.

Tijekom provedbe programa uključivanje partnerstva slijedit će slična načela kao i tijekom pripreme programa. Javnost će se osigurati objavljivanjem svih relevantnih informacija na web portalu nadležnog tijela. Također, stalnu ulogu ima Nadzorni odbor koji će stalno pratiti provedbu programa te davati smjernice i savjete.

Također, uključivanje partnera u provedbu programa osigurat će se redovitim i po potrebi sastancima. Glavni partneri su tijela državne vlasti i drugi javni subjekti (ministarstva, državni uredi, agencije, lokalne samouprave), međunarodne i neprofitne organizacije, nevladine organizacije i znanstveno-istraživačke institucije (uključene u izradu stručnih studija i analiza).

Važni partneri su agencije i mreže EU (Frontex, EASO), te neke ključne međunarodne organizacije i udruženja (kao što su UNHCR, IOM i ICMPD). Uključivanje nedržavnih aktera (NVO i privatni sektor) bit će osigurano kroz razmjenu informacija, kao i kroz izravne sastanke po potrebi. Što se tiče odabira projekata koji će se provoditi u načinu dodjele, sugestije i prijedlozi partnera razmatrat će se prije objave javnog poziva za odabir projekata.⁶¹

U svim fazama postupka bit će osigurana načela jednakog tretmana i nediskriminacije svih podnositelja zahtjeva.

⁶¹ Ministarstvo unutarnjih poslova; Izvor: <https://mup.gov.hr/news/response-of-the-ministry-of-the-interior-to-the-report-of-human-rights-watch-285861/285861>

7. NEZAKONITE MIGRACIJE I KRIJUMČARENJE LJUDIMA

7.1. Suzbijanje nezakonitih migracija i krijumčarenja ljudima

Ilegalna imigracija je useljavanje ljudi u zemlju u suprotnosti sa imigracijskim zakonima te zemlje ili kontinuirani boravak bez zakonskog prava na život u toj zemlji. Ilegalna imigracija teži financijski uzlaznoj putanji, od siromašnijih prema bogatijim zemljama. Ilegalni boravak u drugoj zemlji stvara rizik od pritvaranja, deportacije i/ili drugih sankcija.

Tražitelji azila kojima je azil odbijen mogu se suočiti s zaprekom protjerivanja ako matična država odbije primiti osobu ili ako se nakon odluke pojave novi dokazi o azilu. U nekim slučajevima ti se ljudi smatraju ilegalnim strancima. U drugima mogu dobiti privremenu boravišnu dozvolu, na primjer u vezi s načelom zabrane vraćanja u Međunarodnoj konvenciji o izbjeglicama. Europski sud za ljudska prava je, pozivajući se na Europsku konvenciju o ljudskim pravima, u nizu indikativnih presuda pokazao da postoje zapreke protjerivanju u pojedine zemlje, primjerice, zbog opasnosti od torture.⁶²

Krijumčarenje migranata je dinamična globalna kriminalna aktivnost. Siromaštvo, društvena i politička nestabilnost, kao i ograničena dostupnost legalnih migracijskih ruta, guraju ljude prema kriminalnim mrežama kako bi im se omogućio neovlašteni ulazak, tranzit ili boravak u EU. Putovanje u EU može biti iznimno opasno, a krijumčari migrante često izlažu i životnim opasnostima i nasilju. Gubitak života u Sredozemnom moru pokazuje potrebu za odlučnim i hitnim odgovorom EU-a.

Krijumčarenje migranata morskim putem jedan je od najopasnijih oblika krijumčarenja migranata i često zahtijeva ozbiljnu humanitarnu pomoć. Kako bi spasili živote onih koji su u nevolji na moru, obalne straže i pomorske službe zemalja EU-a ulažu velike napore uz pomoć Agencije za europsku graničnu i obalnu stražu (FRONTEX).⁶³

Većina ilegalnih migranata izvorno je legalno ušla u EU s vizama za kratkoročni boravak, ali nakon isteka vize ostaju u EU-u iz ekonomskih razloga. Bitno je učinkovito i vjerodostojno upravljanje vanjskim granicama. Komisija je 14. ožujka donijela Komunikaciju kojom se uspostavlja

⁶² Khacani, M., Yazgan, P. (2022). The Migration Conference, Transnational Press, London, str. 1-17

⁶³ Pollozek, S., Passoth, J. H. (2020). Infrastructuring European migration and border control: The logistics of registration and identification at Moria hotspot, EPD: Society and Space, 37(4), str. 606-624.

višegodišnja strateška politika za europsko integrirano upravljanje granicama, dajući prioritete politike i strateške smjernice, među ostalim komponentama, o SAR-u, između ostalog, za održavanje visoke razine sigurnosti korištenjem informacijske tehnologije i biometrijskih značajki (npr. otisci prstiju) za identifikaciju.

Komisija poduzima snažne mjere kako bi spriječila nezakonite migracije osiguravajući da svaka država EU-a kontrolira svoj dio vanjskih granica EU-a. Radnje Komisije također imaju za cilj ojačati učinkovitost sustava upravljanja migracijama EU-a i osigurati poštovanje temeljnih prava migranata.

Takve radnje uključuju zakonodavne mjere, od kojih su neke već usvojene i sada se provode, dok o drugima i dalje raspravljaju zakonodavci (tj. Vijeće i Europski parlament). To uključuje:⁶⁴

- jačanje mandata FRONTEX-a za povećanje njegove učinkovitosti na vanjskim granicama,
- uspostavljanje evaluacijskog mehanizma za provjeru ispravne primjene schengenskih pravila,
- intenziviranje koordinacije između tijela za nadzor granice (kroz Europski sustav nadzora granica – EUROSUR), kao i razmatranje izvedivosti stvaranja europskog sustava graničnih stražara i
- uspostavljanje pravila za nadzor vanjske morske granice u kontekstu operativne suradnje koju koordinira FRONTEX.

EU nastoji uskladiti i poduprijeti nacionalne napore za upravljanje povratkom na temelju Direktive o povratku (koja utvrđuje zajedničke standarde i postupke za povratak državljana zemalja izvan EU-a koji nezakonito borave u EU-u) u skladu sa strategijom EU-a o dobrovoljnom povratku i reintegracija.

7.2.Migrantska kriza

Imigracija je postala trajna značajka mnogih društava u svijetu. Osim toga, tijekom nedavne izbjegličke krize, zemlje Bliskog istoka primile su milijune ljudi, a Europa je primila oko

⁶⁴ Khacani, M., Yazgan, P. (2022). The Migration Conference, Transnational Press, London, str. 1-17

1,5 milijuna novih zahtjeva za azil. Iako postoje važne pravne razlike među kategorijama migranata, u javnoj percepciji ovaj pojam obično uključuje i izbjeglice i tražitelje azila.

Stavovi javnosti prema imigraciji postali su veliki društveni problem. Ovi stavovi mogu utjecati na kreatora politike, a nastanjivanje u poticajnom ili bolje rečeno neprijateljskom okruženju čini razliku za prilagodbu i mentalno zdravlje imigranata. Zemlje i pojedinačni građani uvelike se razlikuju u svojim stavovima o imigraciji i imigrantima. U društvenim znanostima provodi se sve veći broj empirijskih studija o tim stavovima, iako pretežno u zapadnim društvima.

Čini se da niz čimbenika utječe na stavove ljudi prema imigraciji. Teško ih je izolirati, a također imaju tendenciju utjecati jedno na drugo. Međutim, općenito se stavovi javnosti razlikuju ovisno o kontekstualnim čimbenicima, karakteristikama migranata i osobnim karakteristikama.

Prvo, zemlje se razlikuju po prosječnoj podršci imigraciji i razini polarizacije. Na primjer, ljudi u Sjevernoj Americi imaju pozitivnije stavove prema imigraciji nego Europljani, a istočni Europljani imaju tendenciju da budu negativniji od zapadnih Europljana¹. Nadalje, javnost je u nekim zemljama konsenzualno prilično neprijateljski raspoložena prema useljavanju (npr. Češka, Mađarska), dok su druge zemlje interno prilično podijeljene (npr. Nizozemska, Norveška) ili konsenzualno prilično podržavaju (Kanada, Novi Zeland).⁶⁵

Postoje različiti razlozi za te razlike između zemalja, uključujući povijest useljavanja i iseljavanja zemlje, politički kontekst, politike useljavanja i integracije, veličinu useljeničke populacije i njen sastav u smislu zemlje podrijetla, vjere i razine obrazovanja i radne vještine³.

Drugo, u svojim imigracijskim politikama zemlje često prave razliku između vrsta migranata – npr. zapadnjaci i nezapadnjaci; Imigranti iz Europske unije (EU) i izvan EU – a javnost je sklona učiniti isto. Stavovi javnosti su, primjerice, negativniji prema imigrantima koji su kulturno manje slični, poput muslimana u Europi.

Više od 60% izbjeglica i 80% interno raseljenih osoba nalazi se u urbanim i poluurbanim područjima. U nekim zemljama domaćinima, gradovi ugošćuju do 85% azilanata i izbjeglica. Važna prepreka s kojom se migranti i izbjeglice suočavaju u gradovima domaćinima je integracija tržišta rada u formalno plaćeno zapošljavanje, koje je vrlo konkurentno u svjetlu visoke urbane

⁶⁵ Verkuyten, M., Mepham, K., KrosErcomer, M. (2017) Public attitudes towards support for migrants: the importance of perceived voluntary and involuntary migration Faculty of Social and Behavioural Sciences, Utrecht, str. 1-18

nezaposlenosti. Samozapošljavanje je jedina opcija za život za mnoge urbane migrante i izbjeglice, ali oni uglavnom rade u neformalnom sektoru i ne mogu pobjeći od "radnog siromaštva".⁶⁶

Posljedično, nisu u mogućnosti ostvariti svoj potencijal i maksimalno povećati svoj doprinos gradovima domaćinima. Drugo, više od polovice azilanata i izbjeglica su djeca i mladi koji se suočavaju s poremećajem u stvaranju ljudskog kapitala jer nemaju pristup odgovarajućim javnim uslugama u područjima zdravstva, obrazovanja, sanitarnih uvjeta i stanovanja u gradovima domaćinima.

Lokalne vlasti puno su bolje pozicionirane da odgovore na potrebe azilanata i izbjeglica nego nacionalne vlasti jer su bliže ciljnoj skupini i bolje razumiju njihove potrebe kao i kapacitete gradova. U zemljama domaćinima, lokalne vlasti mogu pomoći u ponovnom iskorištavanju demografske dividende osiguravanjem pristupa obrazovanju i zdravstvenoj skrbi za djecu i mlade migrante i izbjeglice.⁶⁷

Treće, gradovi igraju ključnu ulogu za gospodarski rast i inovacije, posebno u kontekstu četvrte industrijske revolucije, gdje umjetna inteligencija, virtualna stvarnost i druge digitalne tehnologije počinju transformirati gospodarstva. Gradovi su na čelu tehnološkog napretka i nude niz mogućnosti i tehnologija koje povećavaju sposobnosti njihovih stanovnika.

No, takvim vrhunskim sektorima većina azilanata i izbjeglica ne može pristupiti unatoč njihovom potencijalu i inicijativama koje se odnose na stvaranje co-working prostora, namjenskih akceleratora i poduzetničkih kapaciteta gradova. U zemljama domaćinima lokalne vlasti mogu doprinijeti premošćivanju ovog jaza.

Cilj politike za lokalne vlasti je osigurati da poduzetnici migranti/izbjeglice imaju koristi od poticajnog poduzetničkog okruženja i da mogu pokrenuti i razvijati svoje poslovanje, čime pozitivno doprinose lokalnom gospodarstvu na mjerljive načine. Kako razvijaju svoje poslovanje, poduzetnici migranti i izbjeglice mogu još više koristiti svojim gradovima domaćinima većom dodanom vrijednošću i proizvodnjom velikih razmjera.

⁶⁶ Yeseren, E. (2020). Refugee Crisis and Local Responses: An Assessment of Local Capacities to Deal with Migration Influxes in Istanbul, HKJU-CCPA, 18(1), str. 73–99

⁶⁷ Orefice, G. (2010). Skilled Migration and Economic Performances: Evidence from OECD Countries. Journal of Economic Literature, str. 27

Nažalost, nema dovoljno dokaza za razvoj i provedbu aktivnih mjera potpore usmjerenih posebno prema poduzetnicima migrantima i izbjeglicama na lokalnoj razini. Dok u većini zemalja domaćina postoje opsežne mjere za promicanje poduzetništva na nacionalnoj razini, ključno je uložiti napore da se migranti i izbjeglice uključe u relevantne programe.

7.3.Primjer iz prakse

Hrvatska granična policija otkrila je i pomogla 20 ilegalnih migranata na području Nove Gradiške u Brodsko-posavskoj županiji, izvijestila je u subotu županijska policija. U četvrtak oko 10 sati policijska ophodnja uočila je skupinu od 17 osoba, među kojima je bilo 10 muškaraca, šest žena i 12-godišnje dijete, u blizini hrvatske granice između sela Dolina i Šičice. Riječ je o državljanima Burundija koji su čamcem iz Bosne i Hercegovine ilegalno prešli granicu rijeke Save.

Slika 2. Prikaz ilegalno otkrivenih migranata

Izvor: <https://www.035portal.hr/vijest/crna-kronika/clanak-29685>

Policija je vidjela da dijete nije dobro te je pozvala Hitnu pomoć koja je dijete i majku odvezla u bolnicu u Novu Gradišku, oko 150 km jugoistočno od Zagreba. Dijete je nakon pružene liječničke pomoći pušteno kući.

U blizini sela Pivare hrvatska je policija 15. studenog naišla na tri Afganistanca koji su u Hrvatsku najvjerojatnije ušli preplivavanjem Save. Budući da su bili bos i bez jakni, policija je pozvala Hrvatski Crveni križ i osigurala im odjeću i obuću.

Prema ilegalnim migrantima postupano je sukladno Zakonu o strancima te im je naloženo da napuste područje Hrvatske, priopćila je policija.

8. ZAKLJUČAK

S obzirom na ulogu Republike Hrvatske u schengenskom prostoru u kontekstu zaštite vanjskih granica Europske unije, složenost aktualne situacije u Europi te spremnost europskih institucija da različitim mjerama i mehanizmima zaštite stečene slobode i prava građana Unije evidentna. Migrantska kriza i teroristički napadi diljem Europe narušili su i ugrozili sigurnost europskih građana te postavili pitanje kvalitete sigurnosnog sustava unutar schengenskog prostora i zaštite vanjskih granica Unije.

Jačanje kapaciteta zaštitnih tijela (policija, pravosudna tijela, službe za zaštitu granice) kao i uređenje pravnog okvira koji, uz poštivanje ljudskih prava i sloboda, utvrđuje dodatne mehanizme za zaštitu granica EU, pravo su rješenje za trenutno identificirane strukturne nedostatke u zaštiti stečenih sloboda i prava građana Unije. Problemi ilegalnih migracija, terorizma i organiziranog kriminala stalno moraju biti u fokusu nacionalnih politika država i politika institucija EU.

Nedvojbeno je da neke članice Unije, posebice one s većim utjecajem i višim ekonomskim standardom i moći, koriste sve prednosti članstva u Uniji, a neizravno nastoje migracijske probleme "lokalizirati" na one zemlje koje strukturno i kapacitetno nisu u mogućnosti baviti se takvim pitanjima, poput Grčke i Španjolske. Položaj Republike Hrvatske, geografski i politički (Balkan, najduža vanjska granica Europske unije od 1377 kilometara), zahtijeva jedinstven pristup zaštiti vanjske granice Unije, ilegalnim migracijama i terorizmu, pri čemu je potrebna puna koordinacija europskih institucija.

Štiteći svoju granicu i svoje interese kao europska država, Republika Hrvatska ima značajnu ulogu u zaštiti interesa cijele Europske unije. Potpuna provedba svih mehanizama i mjera koje predlažu institucije i tijela Unije, posebice u pogledu otklanjanja strukturnih nedostataka u zaštiti granica, u interesu je Republike Hrvatske kao dijela Unije sa svim prednostima i nedostacima članstva u takva nadnacionalna zajednica kakva je Europska unija.

LITERATURA

1. Bagarić, P. (2017). Hrvatske granice nakon Drugoga svjetskog rata 1945.-1956., Hrvatska revija, 3., str. 1-17
2. Grobenski, S. Jakopović, E. (2018). Nadzor državne granice, Časopis za pravna i društvena pitanja pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayerau Osijeku, str. 1-12
3. Habermas, J. (2001). The postnational constellation. Political Essays. Cambridge: The MIT Press,
4. Khacani, M., Yazgan, P. (2022). The Migration Conference, Transnational Press, London, str. 1-17
5. Orefice, G. (2010). Skilled Migration and Economic Performances: Evidence from OECD Countries. Journal of Economic Literature,
6. Pollozek, S., Passoth, J. H. (2020). Infrastructuring European migration and border control: The logistics of registration and identification at Moria hotspot, EPD: Society and Space, 37(4), str. 606-624.
7. Reid-Henry, S.M. (2020). An Incorporating Geopolitics: Frontex and the Geopolitical Rationalities of the European
8. Border”, Geopolitics, 18(1), str. 198-224.
9. Scott, J. W. (2018). Globalization and border studies in R. C. Kloosterman, V. Mamadouh and P. Terhorst (eds), Handbook on the Geographies of Globalization, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, str. 62-82.
10. Sohn, C. (2016). Navigating borders multiplicity: the critical potential of assemblage’, Area, 48 (2), 183-189.
11. Verkuyten, M., Mepham, K., KrosErcomer, M. (2017). Public attitudes towards support for migrants: theimportance of perceived voluntary and involuntarymigrationFaculty of Social and Behavioural Sciences, Utrech, str. 1-18
12. Vokić-Žužul, M. (2009). Granice teritorijalnog mora u nacionalnim propisima i praksi obanih država sredozemlja, Izvorni znanstveni članak, HAZU, Zagreb, str. 1-43
13. Zeko, M., Vrbanec, M. (2023). Implementation of the Schengen acquis and the role of the Republic of Croatia in the protection of EU external borders, Policija i sigurnost, Vol. 31 No. 3, str. 1-14

14. Yeseren, E. (2020). Refugee Crisis and Local Responses: An Assessment of Local Capacities to Deal with Migration Influxes in Istanbul, HKJU-CCPA, 18(1), str. 73–99

Internetski izvori:

1. Europski parlament: Izvor: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>
2. Ministarstvo unutarnjih poslova; Izvor: <https://mup.gov.hr/news/response-of-the-ministry-of-the-interior-to-the-report-of-human-rights-watch-285861/285861>
3. Službene stranice Schengenskog prostora: <https://www.schengenvisainfo.com/schengen-visa-countries-list/>
4. Vlada RH: <https://vlada.gov.hr/news/croatia-joins-schengen-area-barrier-at-bregana-border-crossing-raised/37607>
5. Zakon o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16, 114/22, 151/22), Izvor: <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%C5%BEavne-granice>

POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz Schengenskog prostora.....	28
Slika 2. Prikaz ilegalno otkrivenih migranata.....	41